

ΤΑ
ΠΑΡΑΔΕΙΨΝΙΑ

ΤΟΥ ΚΥΡ. Η. ΒΕΡΓΩΤΗ

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΡΑΖΗ.

ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ α Π ΗΧΩ.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ
ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

ΑΙ 52 Φ 6 0005

570

187659

ΤΑ

ΠΑΡΑΔΕΙΨΙΝΙΑ

ΤΟΥ ΚΥΡ. Π. ΒΕΡΓΩΤΗ

3/1/09 Πανε'
ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΡΑΖΗ.

ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ «Η ΗΧΩ».

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ 4832.
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Ἐδημοσίευσεν τέλος ὁ Κύρ. Βεργωτῆς τὰ Παραδείπνια του εἰς ἀπάντησιν τῶν ὧσων πρὸ πολλοῦ ἐγράψαμεν ἐπὶ τῆς λεγομένης μεταφράσεως τῶν 5 ᾠμάτων τῆς Κολάσεως τοῦ Δάντου. Διὰ τῆς δημοσιεύσεως ταύτης παρέχεται πασιφανὲς παράδειγμα εἰς τοὺς ὑποστηρίζοντας τὴν ἀλληλουχίαν τῶν μεγάλων γεγονότων. Ἀφ' ἐνδὸς μὲν ἡ σύλληψις τοῦ Ἀραβῆ, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὰ Παραδείπνια τοῦ Κυρίου Βεργωτῆ. Ἐν αὐτοῖς δὲ πολυκρόταλος συγγραφεὺς ἀγωνίζεται σπασμωδικῶς ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἐπλανήθημεν εἰς τὰς κρίσεις μας, πλὴν ἀντὶ νὰ φέρῃ μαρτυρίαν περὶ τοῦ ἐναντίου, καταγίνεται ν' ἀνεύρῃ τὴν ῥίζαν τοῦ χουμάω, νὰ μᾶς εἴπῃ ὅτι τὸ μετεχειρίσθησαν καὶ ἄλλοι καὶ νὰ συμπεράνῃ ὅτι τὸ μουγκρίζω εἶναι ἐκφραστικώτατον, διότι ἔχει τὴν αὐτὴν ῥίζαν μὲ τὸ mugghiare ἢ muggire. Ἀλλὰ ταῦτα κατὰ πολὺ ἀπέχουσι τοῦ θέματος.

Ἡμεῖς ἐγράψαμεν ὅτι οὐδεμίαν τοῦ Δάντου ἰδέαν ἀφῆκεν ἀκεραίαν, ὅτι παρεγέμισεν τὰς ἐννοίας του ὅπως οἱ μάγιστροι τὰ κολοκύνθια, ὁ δὲ κλεινὸς Σχολάρχης τοῦ Ληξουρίου, ἀντὶ ν' ἀναιρέσῃ ταῦτα πάντα, γράφει ἄρρητα ῥήματα καὶ ἐπὶ τέλους, ἐν τῇ δεινῇ στενοχωρίᾳ, ἥτις τὸν διακρίνει, καταφεύγει εἰς τὸ νὰ κράξῃ ὅτι στίχους τινὰς τοῦ Ποιητοῦ παρενόησε καὶ ὁ μεταφραστῆς, ὅχι τῶν 5 ᾠμάτων μόνον, ἀλλὰ τῶν 33 τῆς ὅλης Κολάσεως, Κύριος Μαυροκέφαλος. Πλὴν μήπως ἐγράψαμεν ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος εἶναι ἀλάνθαστος; Δὲν θὰ εἴχομεν βεβαίως τὴν μωρίαν νὰ δημοσιεύσωμεν τοιαῦτα τερατολογήματα, ἐνῶ πολλὰκις ἠκούσαμεν τὸν Κυρ. Μαυροκέφαλον ἐν εἰλικρινεῖα ὁμολογοῦντα τὰ λάθη του καὶ λέγοντα ὅτι, ἂν εἴχε διαθεσιν νὰ ἐπιχειρήσῃ Β'. Ἐκδοσὶν ἤθελε προσπαθῆσαι νὰ διορθώσῃ τινὰ τῶν ἀμαρτημάτων του. Ὡς παρατηρεῖτε, Κύριε Ἐπίδοξε Καθηγητὰ, οἱ ἄλλοι δὲν ἔχουσι τὰς ἀλαζονικὰς ὑμῶν ἐξουσίας, οἱ δὲν εἰσθε ἀλάνθαστοι, διὰ τοῦ, ἔχοντες ὑπερὸ τοῦ ἀναμαρτήτου.

σεῖς δὲ ἐπικαλεῖσθε βοήθειαν ὑπὲρ τοῦ ἀλανάστου σας ἀπὸ τὰ τέσσαρα πέρατα τῶν ἀνέμων.

Ἄλλὰ vano pensiero aduni, ὁγδοετῆς Ἑλλάδος σοφὲ, φρονῶν ὅτι διὰ τῶν κραυγῶν θὰ ἐπέλθῃ ἀποτέλεσμα. Οὐδεμία δύναμις ἀνθρωπίνη ἐμπορεῖ νὰ σᾶς σώσῃ, διότι ὅπου τὰ πράγματα λαλοῦσιν οἱ λόγοι κενοὶ καθίστανται. Ἡ φρονεῖτε, περγαμνηνοδόρε μεθερμηνευτὰ τοῦ Α', τοῦ Β', τοῦ Γ', τοῦ Δ', τοῦ Ε', καὶ πάλιν τοῦ Ε', καὶ πάλιν τοῦ Ε', καὶ πάλιν τοῦ Ε', ἄσματος τῆς Κολάσεως τοῦ Δάντου ὅτι ἔχουσι ἀξίαν τινὰ τὰ συγχωροχάρτια, τὰ ὅποια προτάττετε πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ κύρους τῆς λεγομένης μεταφράσεως σας; Δὲν θέλομεν ν' ἀδικήσωμεν τόσον τοὺς ἄνδρας οἵτινες τὰ ἔγραψαν, παραδεχόμενοι ὅτι διὰ τῶν ἀπαντήσεων προὔτιθεντο νὰ σᾶς ἀπονεύμωσιν ἔπαινον.

Καὶ τρονῶντι τί γράφει ὁ Ῥαγκαβῆς, ὁ Βερναρδάκης, ὁ Θωμασαῖος, ὁ Μαυρογιάννης, ὁ Τυπάλδος, μ' ὅλα τὰ παραπλεμπόμενα σας, εἰς ἀπάντησιν ἐπιστολῶν δι' ὧν ἐκλιπαρεῖτε τὴν γνώμην αὐτῶν; Πάντες ἐνόησαν μόνον σεῖς ἐδύνασθε νὰ ἐκλάβετε τὰ γραφόμενά των διαφόρως καὶ τοῦτο ὡς ἐκ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἐδημοσιεύσατε τὰς ἐπιστολάς καὶ τῆς νευρικῆς ταραχῆς εἰς ἣν διατελεῖτε. Ἄλλα καὶ ἂν, χαριζόμενοι τῷ κλεινῷ τῶν Παραδειπνίων συγγραφῇ, παραδεχθῶμεν ὅτι διὰ τῶν συγχωροχαρτίων ἐκείνων ἐπαινεῖται τὸ ἔργον του, οὐδεμίαν δόξαν θ' ἀπολαύσῃ, ἀφοῦ γνωστὸν τυγχάνει ὅτι καὶ ὁ Οὐγγὼ καὶ ὁ Γλάστων καὶ ἡ Δοραδίστρια καὶ ὁ Καστελλὰρ καὶ τόσοι ἄλλοι ἀφθόνως παρέχουσιν τὰ ἑλένητων εἰς τοὺς ζητοῦντας, πολὺ δὲ μᾶλλον εἰς τοὺς ἐκλιπαροῦντας τὰ ψυχία τῆς πλουσίας αὐτῶν τραπέζης. Ἐάν ποτε σωφρονήσῃ ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ἀλλαχοῦ πρέπει νὰ ζητήσῃ βίαν ἵνα στηριχθῇ, καὶ ὅχι εἰς πιστοποιητικά, οὐδὲν ἄλλο μαρτυροῦντα, εἰμὴ ἄσθενῆ κατάστασιν. Κατὰ τοῦτο πιστεύομεν ὅτι ὁ Κυρ. Μαυροκέφαλος δὲν θὰ ἐμιμήθῃ τὸν ἀκρόχολον Σχολάρχην, οὔτε θὰ κατεδέχθῃ ποτὲ νὰ ζητῇ δι' ἑλπίου, παρὰ τῶν ἐν Παραδειπνίῳ σπουδαστῶν νὰ δη-

μοσιεύσωσιν ἄρθρα ἐν ταῖς Γαλλικαῖς ἐφημερίσι, come ch'è suoni la scondia novella, οὐδὲ νομίζομεν ὅτι κατῆλθεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ γράφῃ καὶ δημοσιεύῃ ὁ ἴδιος ἄρθρα, ὅπως πράττει ὁ τῶν 5 ἁσμάτων ἐξηγητῆς ἐφαρμοζῶν οὕτω καθ' ὁλοκληρίαν τὸ κοινῶς λεγόμενον Γιάννης κερνᾷ καὶ Γιάννης πίνει.

Ἡ φαντάζεται ὁ κατ' ἐπισείκειαν Σχολάρχης, ὅπως ὁ ἴδιος γράφει εἰς τὸ Πολίτευμα, ὅτι τὸ κοινὸν πλανᾶται ἀπὸ τὰ τοιαῦτα δημοσιεύματα; Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Τὸ κοινὸν κἀλιστα γνωρίζει ποῖοι οἱ συντάκται τῶν ἐπαινετικῶν ἄρθρων, ἅτινα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν δημοσιεύονται ὑπὲρ τῶν ἔργων τοῦ Κυρίου Βερ., οὐδὲ ἀγνοεῖ τὸν συγγραφέα τοῦ περιαλήτου ποιήματος, ὅπερ χυθὲν ἐν Ἀργυστολίῳ, κατεχωρίσθη ἐν τῷ Ῥαμπαγᾷ, ἐδημοσιεύθη ἐπικουρικῶς ἐν τῷ Ἑγνοῖα μας καὶ ἀνετυπώθη ἐν τοῖς Παραδειπνίοις.

Τὰ ἄρθρα ταῦτα, Ἐξοχώτατε, ἵνα μὴ σᾶς ἀφίσωμεν οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἀμφιβολίαν, γράφονται ἀπὸ σᾶς τὸν ἴδιον καὶ ἀπὸ τινος ἀγαθοῦ παιδὸς περιστοιχοῦντας τὴν ὑποκειμενικότητά σας, οἵτινες, ἐν τῇ ἀπλοϊκότητι αὐτῶν, φαντάζονται ὅτι εἶναι εἰς θέσιν νὰ φέρωσι κρίσεις ἐπὶ οἵουδήποτε ἀντικειμένου. Ἐν τοῖς ἄρθροις τούτοις ὁ σχολάρχης Βεργωτῆς θαυμάζει τὸν συγγραφέα Βεργωτῆν, καὶ ὁ συγγραφεὺς Βεργωτῆς πλέκει τὸν πανηγυρικὸν τοῦ μεταφραστοῦ Βεργωτῆ, καὶ ὁ μεταφραστὴς Βεργωτῆς γεραίρει τὸν ἐπίδοξον καθηγητὴν Βεργωτῆν. Ὅποια ἀλλολοβοήθεια καὶ συνδυασμοὶ τοῦ ὀνόματος Βεργωτῆ! Ἐπὶ τῶν πολλαπλασιασμῶν τούτων ἐρειδόμενος ὁ ἐκδότης τῶν Παραδειπνίων γράφει, ὅτι ἡ μὲν μετάφρασις τοῦ Κυρ. Βεργωτῆ τῶν μόνων 5 ἁσμάτων ἐγένετο περιλάλητος, ἡ δὲ τοῦ Κυρίου Μαυροκέφαλου ἐτάφη μόλις δημοσιευθεῖσα, διότι ἐπ' αὐτῆς οὐδεμία οὐδενός, οὐδαμοῦ ἐφάνη κρίσις, ἐκτὸς τῆς, ὡς εἵπομεν, δημοσιευθείσης διὰ τοῦ ποιηματίου τῇ συνδρομῇ τοῦ φιλοκομικοῦ θιάσου, οὗτινος προὔτταται αὐτὸς ὁ Κυρ. Βεργωτῆς. Καὶ δὲν ἔχει ἄδικον ὁ Ἐπίδοξος Καθηγητῆς,

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

ἄφοῦ δὲν ἀναγιγνώσκει παρὰ ἐκεῖνα τὰ ἄρθρα τὰ ὅποια ἐφρόν-
τισεν ὁ ἴδιος νὰ γράψῃ. Ἐὰν ἀπεδίωκεν ὀλίγον τὴν περικαλύ-
πτουσαν αὐτὸν νεφέλην, θὰ διέκρινεν ἱσως μακρότερα. Ἡμεῖς,
μὴ ἔχοντες πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τοιοῦτους πέπλους, ἀνέ-
γνωμεν καὶ ἐν τῷ Τηλεγράφῳ Ἀθηνῶν, καὶ ἐν τῇ Εὐθύνῃ
Κερκύρας, καὶ ἐν τῇ Ἡμέρᾳ, καὶ ἐν ἄλλοις δημοσιεύμασιν εὖ-
μενεστάτας κρίσεις γεγραμμένας αὐθορμήτως καὶ οὐχὶ κατ'
εἰσήγησιν· ἐσχάτως δὲ καὶ ἐν τῇ Κλειοῖ τὰ ἐξῆς.

« Καὶρὸς τέλος πάντων ἦτο νὰ γίνωσι καὶ ἐν Ἑλλάδι οἱ δύο
ποιηταὶ μᾶλλον εὐπρόσιτοι τοῖς πολλοῖς. Μουσούρος πᾶσας,
Ἀντωνιάδης, Μαυροκέφαλος ἐφιλοπόνησαν κατὰ δύναμιν ἕκαστος
ἀξιόλογον ὅπως δῆποτε τῆς θείας Κωμωδίας μεταφράσιν, ἐξεγεί-
ρουσαν τὴν περιέργειαν καὶ τὸ διάφορον, παρορμῶσαν δὲ τοὺς
ἀναγνώστας εἰς σπουδὴν καὶ κατάληψιν αὐτοῦ τοῦ Ἰταλικοῦ
κειμένου ». Μὴ ἄρκεσθαι δὲ εἰς τὰ γενικὰ ταῦτα ὁ συντάκτης
ὑπεσημείωσε. » Τὴν Κόλασιν τοῦ Δάντου εἰς στίχους πεντε-
καίδεκα συλλάβους καὶ εἰς ὕψος καθαρὸν ἠρμήνευσεν ὁ Κύριος
Π. Ι. Μ. καὶ ἐξέδωκε τῷ 1867 ἐν Κεφαλληνίᾳ, ἐπισυνάψας
σπουδαίαν γενικὴν εἰσαγωγὴν, εἰδικὰς εἰσαγωγὰς εἰς ἕκαστην
ὥδην καὶ διδακτικὰς σημειώσεις. Λυπούμεθα ὅτι δὲν ἐδυνήθη-
θημεν νὰ ποιήσωμεν ἐγκαίρως μνείαν αὐτῆς διὰ μακροτέρων,
ἅτε δὴ λαβόντες αὐτὴν λίαν ὀψὲ καὶ ἄφοῦ δις εἴχομεν προ-
γματευθῇ ἄλλας μεταφράσεις ».

Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Κυρ. Θ. Λιβανίου, τοῦ δεινοτάτου τῶν
Ἑλλήνων κριτικῶν, εἶναι ἄρκετὴ νὰ πείσῃ τὸν Κύριον Βεργω-
τῆν ὅτι ἡ μετάφρασις, ἣτις διεπράχθη ἀπὸ ἑνα Ἰθακήσιον,
καθὰ γράφει αὐτὸς ὁ ἐν Κουτάδῳ γεννηθεὶς, εἶναι ἔργον μεθ' οὗ
ἡ ἀληθὴς κριτικὴ συνῆψε πολὺ ἀγαθὰς σχέσεις, τῶναντίον ἡ
τῶν 5 ἁσμάτων λεγομένη μετάφρασις, μὴ κρινομένη οὐδὲ
μνείας ἀξία παρὰ τοῦ πρώτου τῶν Ἑλλήνων Δαντολόγων, μό-
νον ἐν τῷ στενῷ κύκλῳ τῶν ἀγαθῶν μαθητῶν του δύναται
νὰ εὕρῃ πέρασιν καὶ πρὸς ἐκείνους συμβουλευόμεν αὐτὸν ἵνα
ἀποτείνητε, ἐὰν θίλῃ ἐφεξῆς, νὰ μὴ κινήσῃ τὸν γέλωτα ἱππέ-

νων νὰ μᾶς παραστήσῃ τὸν γνωστὸν τραγέλαφον τῶν 5 ἁσμά-
των, ὡς σπουδαίαν ὁπωσοῦν ἐρμηνείαν. Πλὴν, ὅπως προείπο-
μεν, ὅπου τὰ πράγματα λαλοῦσιν οἱ λόγοι περιττοὶ καθίσταν-
ται. Ἰδοὺ ἡ Ῥόδος, ἰδοὺ καὶ τὸ Πήδημα.

Ἐν τοῖς δημοσιευθεῖσι Παραδειπνίοις τοῦ ὁ Κύριος Βερ-
γωτῆς, ἄφοῦ προέταξε τὰς περγαμνὰς, ὅπως ὁ Οὐολ-
σέλευ τὸ ἐλαφρὸν ἱππικὸν, ἄφοῦ ἐψέξε τὴν μετάφρασιν
τοῦ Ἀντωνιάδου καὶ ἔστειλεν εἰς τοὺς κόρακας ἐκείνην τοῦ
Μουσούρου, καταλήγει συμπεραίνων ὅτι οὐδεμία μετάφρασις
εἶναι ὁπωσοῦν ἀξία λόγου ἐκτὸς ἐκείνης τῶν 5 ἁσμάτων του.
Ἰνα δὲ ἀποδείξῃ τοῦτο, γράφει ὁλόκληρον σωρείαν ἀκατανόη-
των ἐκφράσεων περὶ τοῦ Σχολάρχου Κεφαλληνίας, περὶ τῶν
30 ἀργυρίων, ἀν' ὧν πολλάκις μετέβαλε χοροῖαν, περὶ παρα-
κειμένου νησιδίου, περὶ ὑποψηφιότητος, περὶ τοῦ Αἰακοῦ, τοῦ
Ἰεχωῦ, περὶ τῆς συνθήκης τοῦ Ἀγίου Στεφάνου, περὶ τῆς
Καλυψοῦς καὶ περὶ τῆς ταραχῆς ἣτις ἐπεκράτει ἐν τῇ καρδίᾳ
του ὅτε ἔγραφε: Τὸν πρωτοφανῆ τοῦτον μεζὺν συνιστῶμεν
πολὺ τοῖς ἀναγνώσταις καὶ παρακαλοῦμεν αὐτοὺς νὰ τὸν νο-
στιμευθῶσι, διότι, καίτοι πολὺ βρωμὸς καὶ ἀνάλατος, πάντο-
τε ὁμως μεζὺς εἶναι. Ἄλλως καθίσταται καὶ ἀνάγκη νὰ δο-
κιμάσωσι τὰ μεζιλίκια ταῦτα, ἵνα συνειθίσωσι τὸν στόμα-
χον, πρὶν ἀποπειραθῶσι νὰ εἰσδύσωσιν εἰς τὸ τέναγος τῶν
Παραδειπνίων τοῦ Κυρ. Βεργωτῆς, ὅστις οὐδεμίαν τῶν αἰτιά-
σεων ἡμῶν κατῴρθησε ν' ἀναιρέσῃ δι' ὅσον καὶ ἂν ἠθέλησε νὰ
συγχύσῃ τὰ πράγματα διὰ τῆς τριπλῆς ταξινομήσεώς του.

Ἐγγράψαμεν ὅτι κακῶς μετέφρασε τὸν 4. στίχον καὶ ὁ πε-
ρίδοξος ἐρμηνευτὴς ἀπαντᾷ ὅτι δὲν ἀλλοιόνηται ἡ ἔννοια, ἐὰν
προστεθῇ τὸ φθασμένος. Πλὴν οὔτε καὶ ὁ συγγραφεὺς τῶν
Παραδειπνίων δὲν ἀλλοιόνηται, ἂν τοῦβάλουν οὐρανόν. Πάντο-
τε μένει αὐτὸς αὐτότατος. Εἴπομεν ὅτι κακῶς μετέφρασε τὸ
cammino διὰ τοῦ μονοπάτι καὶ μᾶς ὁρίζει ὅτι τριπλῇ εἶναι
ἡ ἔννοια τῆς ζωῆς. Ἐμέμφθημεν τὴν μετάφρασιν τοῦ mi ri-
tuale καὶ μᾶς ἀπαντᾷ ὅτι, ἂν μεταφρασθῇ ἀκριβῶς, κατα-

στρέφεται ἡ ποιητικὴ ἔκφρασις. Ἀπεδείξαμεν δι' ὅλων τῶν σχολιαστῶν ὅτι ἐστρέβλωσε τὴν ἑρμηνείαν τοῦ γ'. στίχου, καὶ ὁ Κυρ. Βεργωτῆς γράφει ὅτι εἶναι προτιμότερα ἡ ἑρμηνεία του, καθότι εἶναι πολὺ ἄτοπον τοιοῦτος ποιητής, ποίημα τοιοῦτο ν' ἀρχίζῃ μὲ μίαν δικαιολογίαν καὶ ταύτην πάλιν ὅχι τόσῳ λογικῇν. Ἀλλὰ, καλὲ ἄνθρωπε, ἂν ἔγραφε, ὅτι διορθῶνεις τὰ σφάλματα τοῦ Δάντου δὲν θὰ εἶχομεν οὐδὲν ἐναντίον, ἀφοῦ ἐπιμένεις ὅμως νὰ ἰσχυρίζῃσαι ὅτι μετέφρασες αὐτόν, ἔχομεν ὅλον τὸ δικαίωμα ν' ἀνακράζωμεν ὅτι τὸν παρεμόρφωσες.

Ἐσημειώσαμεν ὅτι κακῶς μετεφράσθη τὸ *lasso* διὰ τοῦ παρδαρμένου, καὶ ὁ μεγαλοβριμέτης συγγραφεὺς μᾶς στέλλει εἰς τὰς μεταφορικὰς σημασίας τοῦ *placere*, *abbattere*, *abattere*, *to beat*. Ὑπεδείξαμεν ὅτι ἔλεεινῶς μετέφρασε τὸν στίχον

Tal misece la bestia senza pace

καὶ ὁ Δαντολόγος μᾶς λέγει ὅτι τὸ τοιοῦτος εἶς τὴν Ἑλληνικὴν φανερώνει ἐμμόνους ιδιότητας καὶ μᾶς φέρεϊ ὡς παράδειγμα τὸ αἰοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεὺς» θέλων οὕτω νὰ μᾶς κάμῃ ν' ἀνακράζωμεν αἰοιοῦτος ἡμῖν ἔπρεπε μεταφραστής». Πλὴν τί ἐπιμένομεν; Ἐνῶ ἀνεπτύξαμεν πάντα τὰ χωρία ἵνα μὴ μείνῃ οὐδὲ καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀμφιβολία ὅτι παρενόησε τοὺς πλείστους τοῦ Δάντου στίχους, ὁ ἐπίδοξος Καθηγητὴς ἀπαντᾷ ὅτι τὸ Ἑλλην γράφεται μὲ δύο λ, ὅτι ἐπιχειρήσεις δὲν γράφεται διὰ τοῦ ι καὶ θέλει διὰ τούτων σπουδαίως νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ἀνῆρσεν ὅσα ἐγράψαμεν.

Ἐμὲ μῆθημεν αὐτόν ὅτι μετέφρασε *m' era durata* διὰ τοῦ μωτάρῃ με βία καὶ ὁ μεγαλόμικρος ἑρμηνευτὴς γράφει ὅτι τὸ *lago del cor* ἔπρεπε νὰ τὸ μεταφράσῃ ἀλίμνη τῆς καρδίας». Πλὴν μήπως εἶπομαν ὅτι ἔσφαλε μὴ μεταφράσας αὐτὸ ἀλίμνη τῆς κουφονοίας; Τοιαῦτα βεβαίως δὲν ἐγράψαμεν ἡμεῖς.

Κατεδείξαμεν ὅτι ἔλεεινῶς ἑρμηνεύσε τὸ *turbo* διὰ τοῦ ακονιορτοῦ ἓνα σύγνεφον καὶ ὁ Κυρ. Βεργωτῆς ἀπαντᾷ ὅτι ὁ Κυρ. Μαυροκέφαλος δὲν ἔπρεπε νὰ γράψῃ ἀπηνυδισμένον,

ἄλλ' ἀπηνυδισμένον, δὲν ἔπρεπε νὰ εἶπῃ Κεπεράνιον ἀ' .. .. ράνον, ὅχι Ταλακόσον ἀλλὰ Ταλιακότσον. Πλὴν τί κοινὸν μεταξὺ τούτων; Πιθανὸν ὁ Κυρ. Μαυρ., νὰ προτιμᾷ τὸ ἀπηνυδισμένον, τὸ Ταλακόσον. Πῶς σεῖς θέλγεςθε γράφοντες ἀπορροπία, τουραγνῶ, Ντάντες, ἀραχνιασμένοι, ἀχνάρια; κ.τ.λ. *Gusti diversi*, Ἐξοχώτατε, ἄλλως τὸ κοινὸν δὲν ἀγνοεῖ ὅτι διακρίνεσθε *pei vostri gusti strani*.

Τοιαῦται αἱ δικαιολογήσεις δι' ὧν καὶ πάλιν ὁ τῶν 5 ἄσμάτων νοθευτῆς ἀποπειρᾶται νὰ ἐμπαίξῃ καὶ ἐξαπατήσῃ τὸ κοινόν. Ἀλλ' ἡμεῖς δὲν θ' ἀφήσωμεν αὐτόν ἀναπαυόμενον ἐπὶ τῆς φαντασιώδους δόξης τῶν Παραδειπνίων του. Θὰ καταρρίψωμεν καθολοκληρίαν τὸ ἀχύρινον οἰκοδόμημά του, ἵνα πάντες πεισθῶσι, καὶ αὐτοὶ οἱ ἐθελουσίως κλείοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὅτι ἡ λεγομένη μετάφρασις τῶν 5 ἄσμάτων τοῦ Δάντου δὲν εἶναι ἄλλο εἰμὴ ἔλεεινὴ παραμόρφωσις.

Ἐν τῷ πρὸ ἐνό; ἔτους δημοσιευθέντι φυλλαδίῳ ἡμῶν ἀντιπαρεβάλομεν πάντας σχεδὸν τοὺς στίχους τοῦ α'. ἄσματος πρὸς τὸ Πρωτότυπον καὶ πρὸς τὴν μετάφρασιν τοῦ Κυρ. Μαυροκέφαλου. Ἐὰν δὲν ἠκολουθήσαμεν τὸ αὐτὸ μέτρον καὶ διὰ τ' ἄλλα ἄσματα, τοῦτο ἐγένετο, διότι οὐδεμίαν εἶχομεν διάθεσιν νὰ κουράσωμεν τὸν ἀναγνώστην γράφοντες ὀλόκληρον τόμον. Ἐν ταῖς παρατηρήσεσιν ἡμῶν εἶπομεν τὴν σκάρην σκάρην καὶ τὰ σῦκα σῦκα ἐν πληρεστάτῃ εἰλικρινείᾳ. Πιθανὸν νὰ ἐπλανήθηνεν, ἀλλ' ἡ πλάνη ἡμῶν οὐδεμίαν εἶχεν ὑστεροβουλίαν, καθὰ ἰσχυρίζεται ὁ ἐπίδοξος Καθηγητὴς ὅστις, ἐκ τῶν ιδίων τ' ἀλλότρια κρίνων, ἔχει πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα. Μικροπονήρως κρίνων, ἐν τῇ πρότινων ἡμερῶν γενομένη ἐλδοσει τῶν Παραδειπνίων, ὁ Κύριος Βεργωτῆς ἀποφαίνεται ὅτι ἄλλα ἐλατήρια ὥθισαν ἡμᾶς νὰ ἐκφράσωμεν τοιαύτην γνώμην. Ὁ φθόνος πρὸς τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀετοῦ, ὅστις περιίπτατο τοσοῦτον ἀγερώχως, μᾶς παρεκίνησε νὰ τοῦ ἀποσπᾶσωμεν τὰς πτέρυγας. Ὅπως ὁ Μωάμεθ, ὅτε δὲν ἐδυνάθη νὰ θαυματοουργήσῃ ἐπὶ τῆς μετακινήσεως τοῦ

ὄρους, οὕτω καὶ ἡμεῖς. Ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ φθάσωμεν τὸν συγγραφέα τῶν Παραδειπνίων εἰς τὰ ὕψη, ὁποῦθεν ἐξηκόντιζεν αἶγλην ἡλεκτρικοῦ φωτὸς μυριάδων λαμπάδων δυνάμεως, ἀπεπειράθημεν νὰ τὸν κατακρημνίσωμεν ἀποσπῶντες τὰς χρυσοπαρύφους αὐτοῦ πτέρυγας, ἐπὶ τῆς μιᾶς τῶν ἐπὶ τῶν ἐλαμπεν ἡ Μετάφρασις τοῦ Δάντου, ἐνῶ ἐπὶ τῆς ἐτέρας ἡκτινοδόλῃ ὁ Μικρὸς Πολίτης.

Ἀλλὰ ποῖος σᾶς εἶπε, Κύριε Βεργωτῇ, ὅτι προὔτιθέμεθα νὰ γίνωμεν Διογένης, ἵνα παρουσιάσωμεν ὑμᾶς ὡς τὸν ἄνθρωπον τοῦ Πλάτωνος; Μήπως ἀόριστόν τι αἰσθημα φόβου, ἐμφωλευόν ἐν τῇ καρδίᾳ σας, περὶ τῆς ἐτέρας ἡκτινοδόλου πλευρᾶς σας, κάμνει ὥστε νὰ προλάβητε ἀπὸ τοῦδε τὸ δημόσιον; Ὅχι, Κύριε Βεργωτῇ, μὴ ἀνησυχῆτε, μὴ ταραττεσθε, διότι δὲν ἔχομεν ὄρεξιν νὰ σᾶς ἀποτίλωμεν καθολοκληρίαν καὶ θέσωμεν οὕτω εἰς κίνδυνον τὴν πολύτιμον ὑμῶν ὑπαρξιν, ἥτις ἐδύνατο νὰ πάθῃ, ἐν καιρῷ τοῦ ψύχους, ἐκ τῆς υπερβολοῦς γυμνότητος. Δὲν σᾶς θέλομεν στόλαρχον ἐξαφανίζοντα διὰ τῶν μύδρων σας, ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἡμέρᾳ, αἰώνων προμαχῶνας, ὅπως ὁ Σέϋμουρ, ἀλλὰ σᾶς ὑποληπτόμεθα ὡς στρατηλάτην ταχυπορεῦντα ἐν τῇ ἐρήμῳ ὑπὲρ τῆς διαδόσεως τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν φώτων. Δὲν σᾶς ἐννοοῦμεν ὡς πεισιπτήν, ἀλλὰ σᾶς θαυμάζομεν ὡς συγγραφέα πεζολογίας. Σᾶς θέλομεν Γαμβέταν ἐξερχόμενον τοῦ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν σας συνεσφιγμένου κύκλου καὶ ἀεροποροῦντα πρὸς σωτηρίαν τῆς κινδυνεύουσας φιλολογίας. Σᾶς θέλομεν φορητὴν κάμινον φλεγομένην, φωτιζουσαν, διὰ τῶν ἀπλῶς χυνομένων λάμψεών σας, τὸ σκοτεινὸν Ἑλληνικὸν ἡμισφαίριον. Ἡμέραν τινὰ, ἀφοῦ ἐγκατασταθῇτε ὀριστικῶς ἐπὶ τῆς ἐπιδόσου φωτοβόλου ἑδρας σας καὶ δὲν ὑπάρχῃ πλέον φόβος νὰ κατακρημνισθῇτε καὶ μεθ' ὑμῶν ἡ γραμματολογία, ἴσως ἀποπειραθῶμεν, οὐχὶ ν' ἀποσπάσωμεν, ἀλλὰ ν' ἀναπτύσωμεν τὴν ἐτέραν λαμπροφανή πτέρυγαν σας, ἐφ' ἧς χρυσταυγίζει ὁ Μικρὸς Πολίτης. Τότε, ἀλλὰ τότε μόνον, εἰλικρινεῖς ὅπως εἴμεθα, ἐνῶ ὁ ἀγαπῶμεν

τὴν εἰς ἑπτὰ εὐρωπαϊκὰς καὶ τέσσαρας ἀφρικανικὰς γλώσσας μετάφρασιν αὐτοῦ, καθὼς ἀνηγγείλατε διὰ τῶν ἄρθρων σας, θὰ καταδείξωμεν ὅτι καὶ ἡ χρυσόπτελος αὕτη πτέρυξ οὐδὲν ἄλλο εἶναι εἰμὴ σύρραμμα εὐσεϊνῆς τοῦ λογοκλοπίας ἀπαράμιλλον. Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκούμεθα εἰς τὴν μίαν ποιητικὴν ὑμῶν πτέρυγαν ἥτις, ἀμαρτωλῶς προσκολληθεῖσα, ὅπως ἡ τοῦ προπάτορος σας Ἰκάρου, σᾶς ἐγκατέλιπε μόλις ἡλιοπληγεῖσα.

Ἐξ ὧσων ἐγράψαμεν ἐπὶ τῆς Μεταφράσεως ἄλλοτε, καὶ ἄτινα οὐδαμῶς ἐδυνήθη ν' ἀναιρέσῃ ὁ Κυρ. Βερ., καταφαίνονται τὰ παχυλὰ λάθη εἰς ἃ ὑπέπεσεν ὁ τῶν ὁσμάτων ἐρμηνευτής. Ἡρκοῦν ταῦτα καὶ μόνον ἵνα περιβάλωσιν αὐτὸν μὲ τὸν στέφανον τοῦ διαστρεβλωτοῦ, ἀλλ' ἵνα καταδείξωμεν πληρέστατα τὸν ἰσχυρισμὸν μας, ὅτι παρενόησε πάντας σχεδὸν τοὺς στίχους τοῦ Δάντου, ἀναγκαζόμεθα νὰ προβῶμεν καὶ εἰς ἄλλας ἀντιπαραβολὰς, αἵτινες βεβαίως δὲν θὰ ᾔναι εὐνοϊκαὶ διὰ τὸν πολυπλάνητον ἐρμηνευτήν.

Ἄσμα Β'.

Στχ. 6. Che ritrarrà la mente che non erra.

Ὁ Κυρ. Μαυροκέφαλος μετέφρασεν ἀκριβῶς ὡς ἐξῆς

Ἡ μνήμη θὰ διηγηθῇ, ἥτις οὐδόλω; σφάλλει.

Ὁ τὰς περγαμηνὰς ἐπικαλούμενος Κυρ. Βεργωτῇ ἐρμηνεύει
ὁ νοῦς μου θὲ νὰ γράψῃ

Καὶ γράφοντας τὰς λάθεμα κανένα δὲν θὰ πάρῃ.

Ὁ ἀπαράμιλλος Σχολάρχης τοῦ Ληξουρίου ἐπλανήθη ὡς πρὸς τὸ σημαίνόμενον τῶν λέξεων. Τὸ ritrarre δηλοῖ narrare, esporre, rappresentare, ὡς τοῦτο καὶ ἐξ ἄλλων τευχῶν τοῦ Δάντου γίνεται δῆλον. Sono molti che per ritrarre cose poste in altrui lingua. Ἡ λέξις mente δὲν σημαίνει ἐνταῖθα νοῦς, ἀλλὰ μνήμη. Ὁ νοῦς δὲν γράφει, καὶ διὰ τοῦτο ἀπαίρει

πολλὰ λαθάρματα. Ὁ δὲν γράφει ὁ Κυρ. Βεργωτῇς ἡ μνήμη μόνον ἀντιπαραβάλλει καὶ δὲν ἐπιδόξου. Ἐπεὶ δὲ ἡμεῖς, δὲν ἔχομεν ἀρ-

ΙΔΙΩΤΗΡΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

κετὸν κύρος, ἵνα πείσωμεν τὸν ἐκδότην τῶν Παραδειπνίων,
ὃς ἀνατρέξῃ, τοῦλάχιστον, εἰς ἐκείνον οὐτινος τὰς ἐπιστολάς
προτάττει. Ὁ Tommaséo ἐπεξηγῶν τὴν λέξιν ταύτην σημει-
ώνει· *Mente memoria pensata*. Πλὴν καὶ αὐτὸς ὁ Δάντης λέ-
γει ἀλλαχοῦ καθαρώτατα. *La mente di sudore ancor mi*
bagna.

Στχ. 33. *Me degno a ciò, nè io nè altri crede.*

Ἰδοὺ πῶς μετέφρασε τὸν στίχον τοῦτον ὁ διαπρεπὴς ἐρ-
μηνευτής.

Τὸ πῶς ἐγὼ θ' ἀξιωθῶ τέτοια νὰ λάβω χάριν

Στέκομαι τώρα κι' ἀπορῶ, κι' ἀπίστευτο τὸ βλέπω.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐσπουδάσῃ τις τὸν Δάντην ἵνα ἐννοή-
σῃ πόσον ἀλλόκοτος εἶναι ἡ ἐρμηνεία. Ἐὰν ὁ Ποιητὴς ἔκαμνεν
ὅσα λέγει ὁ δὴθεν μεταφραστὴς δὲν θὰ εἶχε βεβαίως και-
ρὸν ἵνα γράψῃ τὸ ποίημά του.

Στιχ. 55. *Lucevan gli occhi suoi più che la stella,*

E cominciommi a dir soave e piana

Con angelica voce in sua favella

Ὁ Κυρ. Βερ., ὅστις ἐπικαλεῖται τὴν γνώμην ὅσων δὲν ἀ-
νέγνωσαν ποτὲ τὴν μετάφρασιν του, ἐρμηνεύει.

Ἐκύτταξε, κ' ἦσαν γλυκὰ γλυκὰ τὰ δῶα τῆς μάτια,

Κ' ἐλάμπανε περσσότερο κι' ὅχι τ' οὐρανοῦ τ' ἀστέρια,

Ἐμίλιε, κι' ἀκουεσ λήλημα γαλήνης, ἀρμονίας·

Καὶ μὲ φωνὴν ἀγγελικὴν σ' οὐράνια γλῶσσα μοῦπε.

Ἐνταῦθα δὲν γνωρίζομεν τί πρῶτον νὰ θαυμάσωμεν. Τὴν
καλλονὴν τῶν στίχων, ἢ τὴν ἐρωτοτροπίαν, δι' ἧς ὁ περγα-
μνοφόρος ἐρμηνευτής περιέβαλε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς Βεκτρί-
κης. Ὁ πρῶτος στίχος τοῦ Κυρ. Βερ. δὲν ὑπάρχει παντελῶς
ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, οἱ λοιποὶ εἶναι σωρεία λέξεων ἀνευ ἀρμο-
νίας. Τὸ *stella* μετέφρασε τ' οὐρανοῦ τ' ἀστέρια, ἐναντίον τῆς
γνώμης τοῦ Θωμασάου, ὅστις εἰπεί, «*o la stella mattutina*
o il sole». Τὸ *in sua favella* ἠρμάνευσε «*οὐράνια γλῶσσα*».
Δὲν μεμνόμεθα τὸν Κυρ. Βερ., ἀλλὰ περὶ τὸν ἑρμηνευτὴν τὸν

ἐάφρασιν τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου, ἵνα ἕκαστος πεισθῇ μετὰ
πότης ἀκριβοῦς ἡρμάνευσε τοὺς ὥραίους τοῦ πρωτοτύπου
στίχους.

Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἑλαμπὸν λαμπρότερον τοῦ ἄστρου,

Καὶ νὰ μοὶ λέγῃ ἤρχιστε σιγὰ καὶ μειλιχίως

Διὰ φωνῆς ἀγγελικῆς ἐν τῇ ἰδίᾳ γλώσσῃ.

Ὁ Κυρ. Μαυρ. ἡρμάνευσε τὸ *in sua favella* διὰ τοῦ ἀέν τῇ
ἰδίᾳ γλώσσῃ ἢ ἀκολουθῶν τοῦ μεγάλους τοῦ Δάντου σχολια-
στάς οὕτινες ἐξηγοῦσι, «*nel suo volgare*». Ἐὰν δεχθῶμεν τὴν
ἐρμηνείαν τοῦ Κυρ. Βερ., θὰ γεννηθῇ ἡ ἀμφιβολία, ἂν ὁ Βιρ-
γίλιος, ὅστις δὲν εἶναι ἐκ τῶν μακαρίων, ἐδύνατο νὰ ἐννοήσῃ
τὴν οὐρανίαν γλῶσσαν, ἐνῶ, ὡς ἐξάγεται ἐξ ὅλων τῶν διαλό-
γων του μὲ τὸν Δάντην, φαίνεται ἐγκρατέστατος τῆς Ἰταλικῆς.

Στίχ. 63. *E durerà, quanto il mondo, lontana.*

Ὁ Κ. Β. ἰδοὺ πῶς κατάρθωσε νὰ στρεβλώσῃ τὸν Ποιητὴν,
διότι κατάρθωμα εἶναι νὰ καθιστᾷ δυσδιάκριτον πᾶσαν ἰδέαν
τοῦ Δάντου.

Κι' ὥστε ὁ ἥλιος χύνει φῶς, κι' ὑπάρχουσι τ' ἀστέρια,

Ὁλόλαμπη κι' δλόφωτη θὰ ζῇ κι' ἐκείνη ἀκόμη.

Ἰσως τὸ κεῖμενον, ὅπερ εἶχεν ὑπ' ὄψιν του, φέρει *quanto*
il moto lontana, πλὴν καὶ οὕτω ἂν ἔχῃ, δὲν ἐννοοῦμεν ποία
σχέσις δύναται νὰ ὑπάρξῃ μεταξύ τούτου καὶ τῶν λέξεων,
ὃς συνέγραψεν ὁ ἐρμηνευτής.

Στιχ. 78. *Da quel ciel c' ha minor gli cerchi sui.*

Ὁ πολύτλας ἐρμηνευτής μὴ ἐννοήσας τὸν Ποιητὴν μετέ-
φρατεν.

Ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα πλάσματα ὁποῦ φωτίζει ὁ ἥλιος!

Ὁ Δάντης λέγει ὅτι ἐξέχει τῶν ἄλλων πλασμάτων, ἅτινα
εὐρίσκονται ὑπὲρ τὴν σελήνην, καὶ ὅχι τὰ ὁποῖα φωτίζει ὁ
ἥλιος. Ἰδοὺ πῶς ὁ ἰδίος ποιητὴς ἐρμηνεύει, κατὰ τὸν Θωμα-
σάου. *L' ufficio di questa donna, per la qual l' uomo tra-*
passa ciò che si contiene dal cielo della luna ἢ «*τίς ἡ μι-*

ΙΔΙΟΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΕΟΥΠΟΥ

ετρέφονται περίξ τῆς ἀκινήτου γῆς, πρῶτος τῶν ὁποίων, καὶ διὰ τοῦτο μικρότερος τῶν ἄλλων, ὁ τῆς σελήνης. Πλὴν ὁ Κυρ. Βερ., ἀδρόχοις ποσὶ τὸν Δάντην διερχόμενος, ὅπως ὁ ἄγγελος τὴν Στύγα, δὲν φροντίζει δι' αὐτὰ τὰ μικροπράγματα, ἐνῶ ὁ Κυρ. Μαυρ. ἐρμηνεύει.

Τοῦ οὐρανοῦ τοῦ ἔχοντος τοὺς μικροτέρους κύκλους.

Καὶ ἐξηγεῖ, εἰς τὰς Σημειώσεις του οὕτω· «ὁ ἄνθρωπος ἀ-
νυψοῦται ὑπεράνω τῶν ἄλλων πλασματίων, ἅτινα εὐρίσκονται
ὑπὸ τὴν σελήνην».

Στίχ. 82. *Ma dimmi la cagion che non ti guardi*

Dello scender quaggiuso in questo centro

Dall ampio loco, ove tornar tu ardi

Ὁ Κυρ. Μαυρ., ὅστις οὐδένα ποτὲ παρακάλεσε νὰ γράψῃ
ἄρθρα εἰς ἑφημερίδας, μετέφρασεν.

Εἰπέ μοι πλὴν τὸ αἷτιον, δι' ὅπερ δὲν φοβεῖται

Νὰ καταβῇ· ἐντὸς αὐτοῦ τοῦ κέντρου, ἐκ τοῦ τόπου

Τοῦ εὐρυχώρου, ἔνθα σὺ ποθεῖς νὰ ἐπιστρέψῃς.

Πρὸς τοὺτους ἂς ἀντιπαράθίσωμεν καὶ τοῦ Κυρ. Βεργ. τὴν
δῆθεν μετάφρασιν, ἵνα ἐκτιμήσωσιν ὅσοι ἔχουσι τὰς φρέ-
νας ἀκεραίας.

Ἄλλὰ ξηγήσου μου καὶ πὲς δὲν σὲ πλακώνει ὁ φόβος,

Ἄπὸ ταῖς χώραις τῆς χαρᾶς, ὅπου νὰ γύρῃς θέλεις,

Νὰ καταβῇς ν' ἄρχῃσαι ἐδῶ στὸν κάτω κόσμῳ!

Ἀναγιγνώσκοντες τοὺς νυσταλέους τούτους στίχους, τοὺς
ὁποίους μόνον κοιμώμενός τις δύναται νὰ γράψῃ, δυσκόλως
ἐμποροῦμεν νὰ κρατήσωμεν τὸν γέλωτα. Ποῖαν λέξιν μετέ-
φρασεν ὁ Κυρ. Βερ. διὰ τοῦ «ἀπὸ ταῖς χώραις τῆς χαρᾶς».

Τὸ *ampio loco*; Ἄλλ' ὁ Ποιητὴς λέγει εὐρύχωρον τὸν τόπον,
ὅθεν κατήλθεν ἡ Βεατρίκη, πρὸς ἀντίθεσιν τοῦ *ciel che ha*
minor gli cerchi sui, διότι ἡ Βεατρίκη διαμενεῖ ἐν τοῖς οὐ-
ρανοῖς, οὐτινες, κατὰ τὸ σύστημα ὅπερ ἀκολουθεῖ ὁ Δάντης,
ἔχουσιν εὐρύτερον κύκλον. *Ove tornar tu ardi* ὁ Κυρ. Βεργ.
μεταφράζει α ὅπου νὰ γύρῃς θέλεις», πλὴν δὲν μᾶς ὁρίζει καὶ

ποῦ νὰ γύρῃ. Πιθανῶς εἰς κανένα σοφὸν ἢ εἰς καμμίαν πολ-
τρόναν διὰ νὰ κάμῃ βεχά τι της. Τῇ ἀληθείᾳ καθίσταται
δχληρότατον ν' ἀνασκευάζωμεν τοιοῦτα τερατολογήματα.

Στίχ. 87. *Temer si dee di sole quelle cose*

Ch' hanno potenzia di fare altrui male

Dell altre no' che non son paurose.

Ὁ Κυρ. Μαυρ. ἐρμηνεύει λίαν ἀκριβῶς ὡς ἐξῆς.

Μόνον αὐτὰ τὰ πράγματα τις πρέπει νὰ φοβῇται

Τὰ ἔχοντα τὴν δύναμιν κακὸν νὰ προξενώσιν,

Ἄλλὰ τὰ ἄλλα οὐδαμῶς, ἐπιφοβὰ δὲν εἶναι.

Ἄς παρατηρήσῃ καὶ ὁ μᾶλλον προκατειλημμένος πόσον
ταπεινὴ, κατ' ἀντιπαράθεσιν, εἶναι ἡ μετάφρασις τοῦ Κυρ.
Βεργ.

Ὅσα κακὰ καρποφοροῦν, ἂς τὰ σιμόνῃ ὁ φόβος,

Ἄπ' ὅλα τ' ἄλλα μακρυὰ ὁ φόβος ἂς πετάῃ.

Παραβάλλων τις τὰς μεταφράσεις τῶν ἀνωτέρω στίχων,
δὲν δύναται εἰμὴ νὰ ἐκπλαγῇ διὰ τὸ παιδαριῶδες πείσμα τοῦ
Κυρ. Βεργ., ὅστις μὲ τοιαῦτα ληρήματα, μὲ τοιοῦτους μολο-
χικοὺς στίχους θέλει, *coûte que coûte*, νὰ περάσῃ ὡς μετα-
φραστὴς τοῦ Δάντου.

Ἐν τέλει τὸν τελευταῖον τοῦ Β'. ἄσματος στίχον, ὅστις
δίδει ἀφορμὴν εἰς πολλὰ σχόλια, ὁ ἀκούρατος τοῦ Ληξουρίου
σχολάρχης ἡρμήνευσε.

Κ' ἐμβῆκα μέσ' στὸ σκοτεινὸ κι' ἀραχνιασμένο δρόμο.

Ὁ Κυρ. Βεργ. ἔχει μίαν μεγάλην ἐπιτηδειότητα, διὰ τὴν
ὁποίαν τὸν συγχαίρομεν. Μὲ τὰς λέξεις μαῦρος, ἔρμος, σκοτει-
νός, ἀραχνιασμένος κατορθώνει νὰ μεταφράζῃ πᾶσαν ἰδέαν τοῦ
Δάντου, καὶ ἀφίνει τῷ ἀναγνώστῃ τὴν φροντίδα ν' ἀνεύρῃ
ἐν τῷ πολυσημάντῳ αὐτῶν λεξικῶ τὴν οἰανδήποτε ἐννοίαν.

Ἄσμα Γ'.

Per me si va nella città dolente,

Per me si va nell' eterno dolore,

Per me si va tra la perduta gente.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Εἶναι ἡ φοβερὰ ἐπὶ τῆς πύλης τοῦ ἄδου ἐπιγραφή, τὴν ὁποῖαν ὁ πολυδαίδαλος Κυρ. Βεργ. μετέφρασεν οὕτω.

Ἀπὸ μὲ πᾶνε στοῦ καῦμοῦ ταῖς μαύραις κ' ἔρμαις χώραις,

Ἀπὸ μὲ πᾶνε σ' ἄσωσταις τῶν πεθαμένων θλίψαις,

Ἀπὸ μὲ πᾶνε σ' ἄμετραις ψυχαῖς κριματισμέναις

Στῆς ἐρημιᾶς, στῆς σκοτεινιάς, στῆς ἀπορριπῆς τὸν κόσμον.

Ὁ Κυρ. Βεργ., μὲ τοὺς συνήθεις πλατυσμούς καὶ τὰ σόλοικα παραγεμίσματα, κατέστησε τὴν ἔννοιαν τοῦ Ποιητοῦ ὡχρότεραν τῆς μορφῆς του. Ἐάν ὁ Δάντης ἐδύνατο νὰ λάβῃ ζωὴν, θὰ ἔφριττε διὰ τὰ ῥυπαρὰ σάβανα, μεθ' ὧν ὁ τολμητικὸς μεταφραστὴς περιέβαλε τοὺς ἀθανάτους στίχους. Τί ἐννοεῖτε, Κύριε μεταφραστὰ, μὲ ψυχαῖς κριματισμέναις, μὲ καῦμούς, μὲ μαύραις κ' ἔρμαις χώραις, μὲ ἄτωσταις καὶ ἄμετραις ψυχαῖς, μὲ ἐρημιαῖς, μὲ σκοτεινιᾶς, μὲ ἀπορριπῆς; Διατί οὐδεμίαν διάκρισιν ἐκάμετε ἐν τῷ γ' στίχῳ, ἐνῶ ὁ Δάντης γράφει *tra la perduta gente* καὶ δὲν λέγει *nella*, ὅπως εἰς τοὺς ἄλλους δύο; Ἡ ὁ Κυρ. Βεργ. δὲν χάνεται εἰς αὐτὰ τὰ μικρά· τὰ παίρνει ὅλα εἰς τὴν ἀράδα ξύλα, κούτσουρα, δαυλιὰ, καὶ ἐπειδὴ δὲν τὰ εὕρισκε καὶ ἀρκετὰ, παρεμβάλλει βουνὰ καὶ θαλάσσας.

Ἀλλὰ, περγαμνηνοφόρε Κύριε, ἀφοῦ αἱ χῶραι, περὶ ὧν λέγετε εἶναι ἔρημοι, πῶς ἐμπεριέχουσι κολασμένους; Καὶ ἀφοῦ τόσοι τιμωροῦνται, τί νι τρόπῳ ἡ πανεξοχότη σας ἀνεκάλυψεν ὅτι ὁ Ἄδης εἶναι Ζαχάρα τις; Πλὴν ἂν ἀφήσωμεν ταῦτα, διότι ὁ Κυρ. Βεργ. ἔχει τὸ καλὸν νὰ λησμονῇ ταχέως ὅτι λέγει. Ἐνῶ ἤδη μᾶς ὥρισεν ὅτι ὁ Ἄδης εἶναι ἔρημος χώρα, ὁλίγον κατωτέρω θὰ γράψῃ ὅτι μία μόνον σημαία ἐν αὐτῷ σέρνει ἄμετρο ψυχολόγ.

Ὁ Κύριος Μαυροκέφαλος παριστάνει διὰ τῆς μεταφράσεώς του τὴν ἰδέαν τοῦ Ποιητοῦ ὡς ἐξῆς.

Ἀπὸ ἐμὲ πορεύονται εἰς τὴν ἀλγοῦσαν πόλιν,

Ἀπὸ ἐμὲ πορεύονται εἰς τὴν αἰωνίαν θλίψιν,

Ἀπὸ ἐμὲ πορεύονται ἐν τῷ τῶν κολασμένων.

Ἀναμφιβόλως ὁ συνθέτης τῶν Παραδειπνίων θὰ μᾶς εἴπῃ· δὲν εἶναι καλὴ ἡ μετάφρασις αὕτη, διότι εἶναι ἀκριβῆς, διότι τὸ ἐντὸς εὕρισκεται μὲ τὴν σημασίαν τοῦ μεταξὺ. Ἐννοεῖται ὅτι οὐδεμίαν ἔχομεν διάθεσιν νὰ ἐπιμεινῶμεν ὅπως τὸν πείσωμεν, διὰ τοῦτο ἀφίνομεν αὐτὸν *briller par son absence* καὶ ἀποτεινόμεθα πρὸς τοὺς θέλοντας νὰ μορφώσωσιν ἀκριβῆ ἰδέαν ἐκ τῶν γραφομένων. Ἴνα δὲ πεισθῇ ὁ ἀναγνώστης ὅτι ὁ τρόπος, δι' οὗ μεταφράζει ὁ Κύριος Μαυροκέφαλος, εἶναι ὁ καταλληλότερος, παραθέτομεν τοὺς στίχους τῆς Γαλλικῆς μεταφράσεως, ἣν ἐστειφάνωσεν ἡ Ἀκαδημία.

C'est par moi que l'on va dans la cité plaintive

C'est par moi qu'aux tourments eternels on arrive

C'est par moi qu'on arrive à l'infernal séjour.

Ἐν αὐτῇ ὁ Γάλλος ἐρμηνευτὴς, καίπερ πιεζόμενος ἀπὸ τὴν σιδηρᾶν ἀνάγκην τῆς ὁμοιοκαταληξίας, οὐδόλως ἀπομακρύνεται τῶν ἐννοιῶν καὶ τῶν ἐκφράσεων τοῦ Δάντου, ἡ δὲ Γαλλικὴ Ἀκαδημία, ἐκτιμῶσα διὰ τοῦτο τὸ ἔργον του, ἀπονέμει πρὸς αὐτὸν τὸν στέφανον. Τὰ τοιαῦτα, ἐννοεῖται, ὅτι δὲν ἔχουσιν ἀξίαν διὰ τὸν θάνατον, ὅστις τὸν διδάσκαλόν του θεωρεῖ καὶ αὐτῶν τῶν Ἀθανάτων τῆς Γαλλίας σοφώτερον. Τῷ εὐχόμεθα νὰ γείνη, τοῦλάχιστον ἐν τῷ μέλλοντι.

Στίχ. 31. *Ed io che avea d' orror la testa cinta.*

Ὁ Δάντης λέγει ὅτι ἡ φρίκη τοῦ ἐκύκλωσε τὴν κεφαλὴν ὡς ἐκ τῶν ὀδυνῶν καὶ τῶν στεναγμῶν τοῦ, ὁποῖους ἤκωσεν, ὁ δὲ Κυρ. Βεργ. ἐρμηνεύει.

Τότες ἐγὼ εἰς πέλαγος ἀγνοίας βυθισμένος.

Ἐπὶ τέλους μετέφρασε καὶ καταλλήλως ἓνα στίχον. Πράγματι, ὅχι μόνον εἰς πέλαγος, ἀλλὰ εἰς ὠκεανὸς ἀγνοίας ἔπλεεν ὅτ' ἐπεχείρησε νὰ μεταφράσῃ τὸν Δάντην. Καὶ μὲν ὁ στίχος τοῦ ἐρμηνευτοῦ δὲν ἔχει οὐδεμίανσχέσιν μὲ τὸ πρωτότυπον, πλὴν ἔχει ὅπωςδήποτε τὸ καλὸν ὅτι μᾶς παριστάνει τὴν κατάστασιν εἰς ἣν διετέλει ὁ μεταφραστὴς. Ἀλλὰ μὴ τὸν ἀδικοῦμεν τόσον. Ἴσως ἀνέγνωσεν *error* ἀντὶ *orror*, πλὴν καὶ οὕτω

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

δὲν πλησιάζει εἰς τὴν ἔννοιαν. Ἄλλως ὁ περγαμνηνοφῶρος δὲν ἔπρεπε ν' ἀγνοῇ ὅτι ὁ Tommaséo κατέκρινε τὴν γραφὴν ταύτην. Ἄλλ' ὅχι. Ὁ Tommaséo τὴν κατέκρινε, ἀφοῦ ὅμως ἀνέγνωσε τὴν ἐρμηνείαν τοῦ ἑλλήνος Δαντολόγου, μετεβαλε γνώμην καὶ τότε ἐσκέφθη νὰ γράψῃ πρὸς τὸν Κυρ. Βεργωτῆν, ὅχι τόσον διὰ νὰ ἐγκρίνῃ τὴν λεγομένην μετάφρασιν, ὅσον διὰ ν' ἀποδοκιμάσῃ ἐαυτόν.

Στίχ. 51. Non ragioniam di lor, ma guarda e passa.

Ὁ Κυρ. Μαυρ. καὶ τὸν ὥραϊον τοῦτον στίχον, ὃν πάντες σχεδὸν οἱ ὀπωσδήποτε σπουδάσαντες τὴν Ἰταλικὴν ἀπὸ μνήμης γνωρίζουσι, μετέφρασεν ἐπιτυχῶς οὕτω.

Μὴ ὁμιλῶμεν δι' αὐτοῦ, πλὴν κίταζε καὶ βαίνει.

Ὁ Κυρ. Βεργ., ὅστις μᾶς προτάττει συγχωροχάρτια, ἰδοὺ τίνι τρόπῳ ἐπέτυχε νὰ τὸν καταστήσῃ ἀλλόκοτον.

Σὲ τέτοιαις ἀθλίαις ψυχαῖς μὴ χάνουμε τὰ λόγια,

ῥίχνε ταις μιὰ ματιὰ λοξά, γοργὰ παράτρεχε ταις.

Οἱ τὴν ναυτίαν προκαλοῦντες οὗτοι στίχοι ἄγουσιν ἡμᾶς νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁ Κυρ. Βερ. πρέπει νὰ εἶχε ὑπ' ὄψιν του καμμίαν ἀραβικὴν ἐρμηνείαν, διότι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶχε ἐνώπιόν του Ἰταλικὸν τοῦ Δάντου καίμενον. Χρειάζεται, τῇ ἀληθείᾳ, μεγάλη τέχνη ἵνα, τὸν ἐκφραστικὸν τοῦ πρωτοτύπου στίχον, καταστήσῃ τις τοσοῦτον ἀηδῆ.

Στίχ. 141. Batte col remo qualunque s' adagia

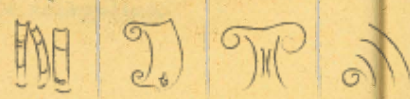
Ὁ Κ. Μαυρ. ἠκολούθησε τὴν δοκιμωτέραν ἐρμηνείαν μετάφρασις.

Καὶ μὲ τὴν κώπην τοῦ κτυπᾷ αὐτὴν ἥτις καθίζει.

Ὁ Κυρ. Βερ. ἀπεμακρύνθη ὁλοσχερῶς τῆς ἰδέας τοῦ ποιητοῦ καὶ ἠρμήνευσε.

Μὲ τὸ κουπί δίνει κτυπιὰ, καὶ ὄλαις ἡσυχάζουν.

Ὁ ποιητὴς λέγει ὅτι ὁ Χάρων κτυπᾷ οἰανδήποτε ψυχὴν, ἥτις ἤθελε καθίσει, ὁ δὲ Κυρ. Βερ. γράφει ὅτι κτυπᾷ καὶ ἡσυχάζουν, ὅπως οἱ μαθηταὶ τῆς μουσικῆς, ὅταν κτυπᾷ ὁ Κυρ. Καραβάνας.

Τὸ adagiarsi σημαίνει prendere agio o riposo. Ὁ Χάρων δὲν ἀφίνει τὰς μεταφερομένους ψυχὰς εἰς τὸν Ἅδην νὰ καθίσουν ἐν τῷ πλοιαρίῳ διὰ τοῦ ὁποίου διαπορθμεύει τὸν Ἀχέροντα. Τὸ ἐναντίον, αἱ ὁδηγούμεναι παρὰ τοῦ ἀγγέλου, διὰ τοῦ Τιτίρεως, κάθηνται. E più di cento spirti entro sediero

Καθαρ. 44. 45.

Στίχ. 136. E caddi come l' uom cui sonno piglia

Νομίζομεν ὅτι οὐδὲν θὰ ἐπάθαιεν ἡ δημοτικὴ μετάφρασις τοῦ Κυρ. Βερ. ἂν ἤθελεν ἐξηγήσει.

Καὶ ἔπεσα σὰν ἄνθρωπος, ὁποῦ τὸν πιάνει ὕπνος.

Ἄντ' τῆς καθαρᾶς ταύτης ἐκφράσεως, ἰδοὺ τί ἐπροτίμησε νὰ γράψῃ.

Καὶ κάτου πέφτω σὰν κορμὶ βαρὺ βαρὺ ὅχ τὸ ὕπνο.

Πλὴν μήπως ὁ Δάντης εἶχε κοιμηθῇ διὰ νὰ ᾔῃαι τὸ κορμὶ τοῦ βαρὺ ἀπὸ τὸν ὕπνον; Ὁ σεισμὸς, ὁ ἄνεμος, ἡ ἀστραπή τῆς καταχθονίου χώρας κατέπληξαν αὐτόν καὶ τοῦ ἰδέσμευσαν τὰ μέλη ὅπως ἐὰν καταλαμβάνετο ἀπὸ ὕπνου. ἔνεκα τούτου ἔπεσεν, ἀλλὰ δὲν εἶχε κοιμηθῇ.

Ὁ Κυρ. Μαυρ. μετέφρασεν ὡς ἑξῆς.

Καὶ ἔπεσα ὡς ἄνθρωπος, ὃν ὕπνος κυριεύει.

Διὰ τῆς ἐρμηνείας ταύτης ἡ ἔννοια τοῦ Ποιητοῦ παντελῶς δὲν ζημιούται. Δυνατὸν ὁ περγαμνηνοφῶρος νὰ μᾶς εἴπῃ ὅτι δὲν τοῦ ἀρέσει ἴσα ἴσα διότι εἶναι ἀκριβής, πλὴν ἡμεῖς οὐδεμίαν αἰσθανόμεθα διάθεσιν νὰ κρίνωμεν coi suoi gusti straz ni, διὰ τοῦτο ἐῶμεν αὐτὸν λέγειν καὶ πράττειν.

Ἄσμα Δ'.

Στίχ. 12. Ruppemi l' alto sonno nella testa

Uu greve tuono, sì ch' io mi riscossi.

Ὁ ποιητὴς ἀφίνει εἰς τὸν ἀναγνώστην νὰ ἐννοήσῃ ὅτι, ἀκοῦντος τοῦ ὕπνου τοῦ μετεφέρθη, διὰ τινος θαλάσσης δυνάμεως, εἰς τὴν ἐστῆσαν τοῦ Ποταμοῦ ὄχθην. Δὲν ἐτεθῇ λοιπὸν

τυχαίως nella testa. Διὰ τούτου ὁ Δάντης ἤθελε νὰ δείξῃ ὅτι, καίπερ κινηθεῖς, κατείχετο ἀκόμη ὑπὸ ὕπνου κατὰ τὴν κεφαλήν. Κακῶς λοιπόν ὁ Κυρ. Βερ. ἠρμήνευσε.

Βροντὴ βαρεῖα μ' ἀντίσκοψε τὸν ὕπνο πωκοιμώμουν,

Καὶ τινεγμὸ κ' ἐξάφνισμα ἐπῆρε τὸ κορμὶ μου.

Ὁρεῖλε ν' ἀφήσῃ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ποιητοῦ ἀκεραῖαν καὶ νὰ μὴ ἐρμηνεύσῃ τὸ Ruppe mi διὰ τοῦ ἀντίσκοψεν, ὅπερ λίαν χαλαρόν.

Ὁ Κυρ. Μαυρ. μετέφρασεν ὡς ἑξῆς.

Δεινῆς βροντῆς ὁ πάταγος διέρρηξε τὸν ὕπνον

Τῆς κεφαλῆς μου τὸν βαθὺν, ἐγὼ δ' ἀνετινάχθην.

Παρατηροῦμεν ὅτι ἡ μετάφρασις εἶναι ἀκριβὴς καὶ οἱ στίχοι κατ' οὐδὲν ἐλαττοῦνται ἐκείνων τοῦ πρωτοτύπου.

Στίχ. 9. Che tuono accoglie d' infiniti guai.

Ὁ μεγαλοδρεμέτης συγγραφεὺς, καίτοι τὸν στίχον τοῦτον ἠρμήνευσε διὰ δύο, δὲν ἐδυνήθη νὰ παραστήσῃ τὴν ἔννοιαν τοῦ Ποιητοῦ. Ὅταν δ' ἐρμηνευτὴς ἀπαντᾷ δυσκολίαν τινά, ἐγκαταλείπει τὴν ἰδέαν τοῦ Δάντου καὶ γράφει ὅτιδήποτε τοῦ ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν π. χ.

Ποῦναι γεμάτη καὶ μὸς καὶ φορτωμένη θλίψαις.

Καὶ ἀντιλαλοῦν κλαῦματα ποῦ μετρημοὺς δὲν ἔχουν.

Καίτοι πολλὰκις ἐμέμφθην τὰς ἀηδεῖς ἐπαναλήψεις, τὰς ὁποίας ὁ Κυρ. Βερ. μεταχειρίζεται, οὐχ' ἦτον δὲν κρίνομεν κατ' ἐνταῦθα ἄσκοπον νὰ τοῦ παρατηρήσωμεν ὅτι πάντα περιττὸν ἦτο νὰ γράψῃ φορτωμένη θλίψαις, ἀφοῦ εἶπεν ὅτι γεμάτη καὶ μὸς εἶναι. Πλὴν διὰ τὴν περιττολογίαν ταύτην τὸν συγχωροῦμεν, διότι μᾶς ἐξέθηκε μίαν νέαν ὥραίαν ἰδέαν περὶ τῶν κλαυμάτων, ὅτι δηλαδή ταῦτα μετρῶνται, ὅπως τὰ τραπεζογραμμάτια τοῦ μισθοῦ του, ἡ δὲν ἔχουν μετρημοὺς ὅπως τὰ τερατολογήματά του.

Ὁ Κυρ. Μαυρ. περιφράσθη ἐν τῇ ἰδέᾳ τοῦ Ποιητοῦ καὶ μετέφρασεν.

Ἦτις ἀπείρων στεναγμῶν τὸν ἄδον συνάθροισαι.

Ἐν γίνετο, καθ' ὅλην τὴν μετάφρασιν τοῦ Κυρ. Μαυρ. παρρηρεῖται ἀξιοζήλος πρσπάθεια εἰς τὸ νὰ μὴ ἀπομακρύνηται τῆς ἐννοίας τοῦ Ποιητοῦ. Δὲν λέγομεν διὰ τούτου ὅτι δὲν ἐπλανήθη ἐνιαχοῦ. Πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Οὐδαὶς θὰ ἐδύνατο εἰς μετάφρασιν τοιοῦτου ἔργου νὰ μὴ πλανηθῇ, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι μόνον ὁ μωρὸς ἐπιμένει εἰς τὰ λάθη του.

Στίχ. 10—12. Oscura, profonda era, e nebulosa

Tanto che, per ficcar lo viso a fondo,

Io non vi discerneva veruna cosa.

Καὶ τοὺς στίχους τούτους ὁ Κυρ. Βερ. παρεγέμισε καὶ κατέστησε ξένους πρὸς τὸ πρωτότυπον μεταφράσας.

Ἐχασα' ἐμπρὸς στὰ μάτια μου ἐκεῖ τὸ μέγα χάσμα.

Ἦτον βαθὺ καὶ σκοτεινὸ κι' ὅλο συγνεφιασμένο.

Σκύρτω καὶ μέσα ἐκάρφωσα βαθεῖα βαθεῖα τὸ μάτι.

Δὲν ἐφαίνότου μορφή σ' ἐκεῖνο τὸ σκοτάδι.

Πτωχὲ Δάντη τί σοὶ ἐπέπρωτο νὰ πάθῃς ἀπὸ τὸν ἀδεξιότατον μεταφραστὴν Κυρ. Βερ. Ὁ πρῶτος στίχος εἶναι ἐπινόημα ἐλεεινὸν μὴ ἀπαντῶν ἐν τῷ κειμένῳ, εἰ τρεῖς ἄλλοι σωρεῖα ἐκφράσεων ἀσυναρτήτων, ἀξίων, βεβαίως, ν' ἀναγραφῶσιν ἐπὶ πυραμίδος διὰ τὴν τέχνην, μεθ' ἧς ὁ πολύτλας ἐρμηνευτὴς, ὑπερηκόντισε τὸν Ἀόκτορα Ἀρώνην.

Ἰδοὺ καὶ τοῦ Κυρ. Μαυρ. ἡ μετάφρασις ἀντιπαραβαλλομένη πρὸς τὰ ἐλεεινὰ στιχάρια τοῦ Κυρ. Βεργατωῆ.

Ἦτο βαθεῖα, σκοτεινὴ καὶ νεφελώδης τόσον,

Ὅστε ἐγὼ τὰ ὄμματα βυθίσας εἰς τὰ βάθη,

Δὲν ἐδυνήθην τίποτε ἐκεῖ νὰ διακρίνω

Ἡ ἐρμηνεία αὕτη, ἂν δὲν ἔχῃ ἄλλα πλεονεκτήματα, τοῦλάχιστον εἶναι σαφὴς καὶ καθαρὰ.

Στίχ. 24. Nel primo cerchio che l' abisso cigne.

Ἡ μετάφρασις τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου ἔχει ὡς ἔπεται

Στὸ πρῶτον κύκλωμα, ὁποῦ τὴν ἄβυσσον κυκλῶνει.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΑΝΤΙ ΚΑΙ ΒΕΛΗΦΟΡΩΝ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Στὸ γῦρο ποῦ ἡ ἄβυσσος ἡ μαύρη περιζώνει.

Ἄλλὰ τοῖς πᾶσι δὴλον ὅτι ἡ ἄβυσσος δὲν περιζώνει τὸν γῦρον, ὁ κύκλος περιβάλλει τὴν ἄβυσσον. Ὁ Δάντης ὀλίγον ἀνωτέρω εἶπεν ὅτι, εὐρεθείς εἰς τὸ χεῖλος, ἐκύτταξεν εἰς τὰ βάθη. Ἐὰν τὸ πρᾶγμα εἶχεν ὅπως λέγει ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, τίνι τρόπῳ ἤθελεν ὁ Ποιητὴς κατορθώσει νὰ κρατηθῇ ἐπὶ τῆς ἄβυσσου; Καὶ ἔπειτα ὁ δεινὸς ἑρμηνευτὴς ἔχει τὸ θράσος νὰ γράφῃ ὅτι τὸν συνεχάρη ὁ Θωμασαῖος. Ἀλλὰ μὴ ὦμεν αὐστηροί. Δὲν πταίει· ἄφου δὲν ἐννοεῖ τι τοῦ γράφου.

Στίχ. 43. Gran duol mi prese al cor quando lo ntesi.

Ὁ Κυρ. Μαυροκέφαλος μετέφρασεν ὡς ἔπεται.

Ἀφου δὲ τοῦτον ἤκουσα κατέλαβέ με ἄλγος.

Ὁ δὲ πολυδαίδαλος ἑρμηνευτὴς τῶν 5 ἀσμάτων τῆς Κολάσεως τοῦ Δάντου μεταφράζει.

Σὲ τέτοια εἶδηση πικρὴ, στὸ πόδι μαρμαρόνω.

Μὰ τοὺς ἀστέρας, δυσκολευόμεθα νὰ ἐκλάβωμεν ὡς σπουδαίως γενομένην τὴν μετάφρασιν τοῦ διαπρεποῦς Δαντολόγου. Λυπεῖται, καὶ ἀντὶ νὰ συγκινηθῇ ἡ καρδιά του, μαρμαρόνουν τὰ πόδια του. Φαίνεται λοιπὸν ὅτι ὁ περὶδοξος Σχολάρχης τὴν καρδίαν ἔχει ἐκεῖ, ὅπου οἱ ἄλλοι βάζουν τὰ ὑποδήματα. Πολὺ καλὰ ἡμεῖς οὐδὲν ἔχομεν ἀντιλέξει, ἀφου ὁπωσδήποτε συγκινεῖται τὸ ἐκλεκτότερον μέρος τοῦ σώματός του.

Στίχ. 67. Non era lunga ancor la nostra via

Di qua del sommo

Ὁ Κυρ. Βεργωτῆς ἐπέτυχεν νὰ μεταφράσῃ τοιουτοτρόπως, ὥστε νὰ μὴ καταλαμβάνῃ τις περὶ τίνος πρόκειται.

Τὴν ὥρα ἐκεῖνη μετρητὰ πατήματα καὶ λίγα

Ἀπὸ ψηλῆ, ποῦ ἐμβήκαμεν, εἶχαμεν πατημένα.

Οἱ στίχοι οὗτοι εἶναι πρότυπον δημοτικῆς ἐκφράσεως. Μετρητὰ πατήματα πατημένα. Ὅστις μπορεῖ ἀννοῆσθαι. Διόλου παράδοξον ὁ κλεινὸς συγγραφεὺς τῶν ἐπαινετικῶν ἁθρῶν, δικαιολογῶν τὰς παραδοξολογίας ταύτας, νὰ μὴ φέρῃ παρδείγματα ἐξ ἄλλων. Πλὴν ἡ μωρία μένει πάντοτε μωρία.

ὁπωσδήποτε καὶ ἀνυποστηρίζεται. Δὲν ἀρκεῖ οὔτε τοῦ συγγραφέως, οὔτε τοῦ ἐπιδόξου Καθηγητοῦ Βεργωτῆ τὸ κύρος, ἵνα μεταβάλλῃ τὴν φύσιν αὐτῆς.

Στίχ. 95—96. Di quel signor dell' altissimo canto,

Che sovra gli altri com' aquila vola.

Ὁ Κυρ. Μαυροκέφαλος μετέδωκε τὴν ιδέαν τοῦ Δάντου ὡς ἑξῆς.

Ἐκεῖνου τοῦ ἡγήτορος τῶν ὑψηλῶν ἀσμάτων,

Ὅστις πετᾷ ὡς ἀετὸς ἐπάνω εἰς τοὺς ἄλλους.

Ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ἀπεναντίας, καταβάλλει ἀγῶνας καὶ μόχθους, χύνει κρουνοὺς ψυχροῦ ἰδρώτος ἵνα ἐπιτύχῃ τὴν διαστρέβλωσιν τοῦ Ποιητοῦ καὶ ἐρμηνεύει.

Ποῦ στὸ γλυκοψηλόφωνο τραγοῦδι βασιλεύει,

Ἐκεῖνου ποῦ περήφανα σηκώνει τὴν κορφή του,

Κ' ἐξέχει, κ' ὅλους χαμηλὰ τοὺς ὅμοιους του κυττάει,

Σὰν ἀετὸς ὁποῦ ψηλὰ πετᾷ πετᾷ, κι' ἀφίνει

Τάλλα νὰ χαμηλοπετοῦν, κ' ἐκεῖος στὰ γνέφια χύνει.

Ἐνταῦθα, ὅπως εἰς τὴν Ἠλέκτρην, τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα συνεπῆρς τὸν ἑρμηνευτὴν. Ἡ φαντασία του, ἐξαφθεῖσα, θγεινεν ἀκράτητος, διὰ τοῦτο παντελῶς δὲν εἶναι παράδοξον, ἀν, τοὺς δύο τοῦ Δάντου στίχους, μετέφρασε διὰ πέντε. Φθάνει ὅτι ἐσταμάτησεν ἐπὶ τέλους. Ἀν ὡς ἐκ τῆς πατριωτικῆς ἐξάψεως δὲν γίνεται καταληπτὸς, ἔγνοια μας. Ἀρκεῖ ὅτι διὰ τὴν ἐξήγησιν ταύτην ἐδικαιοῦτο νὰ σταυρωθῇ. Κατὰ τὸν ἐπίδοξον Καθηγητὴν, ὁ Ὅμηρος βασιλεύει εἰς τὸν Ἀμανὲν, ὅπως ὁ Σχορδοῦλης, σηκώνει περήφανα τὴν κορφή του, καθὼς ὁ ἵππος τοῦ Κυρίου Ἀρτέμη, καὶ κυττάει τοὺς ὁμοίους του περιφρονητικῶς, ἀλλὰ τὴν πλὴν, ὅχι σὰν τὸν Σχορδοῦλην ἢ τὸν ἵππον τοῦ Κυρ. Μοιράρχου, ἀλλὰ σὰν ἀετὸς, ὅστις χύνει στὰ γνέφια καὶ ἀφίνει τάλλα, τετράποδα πιθανῶς ἢ τὸν ἑρμηνευτὴν, νὰ χαμηλοπετοῦν. Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπικρίνωμεν τοιαύτας ἀκροαίας. Δὲν θέλομεν ν' ἀδικήσωμεν τὸν ἀναγνώστην.

της τοῦ Ἀρωνισμοῦ, ἐπὶ τοῦ ἄκρου τούτου αὐτοῦ τῆς παλᾶ-
βρας, διὰ τὰ σχηματῖσις ἰδέαν περὶ τοῦ αὐτοκλήθεντος ἑρμη-
νευτοῦ τῶν ὁσμάτων τῆς Κολάσεως. Βεβαίως θὰ ἐλεεινολο-
γήσῃ τὸν ἄνθρωπον, ὅστις, τοιαῦτα γράφας, ἔχει τὴν ἀναί-
δειαν νὰ ἐπιδεικνύεται ὡς μεταφραστὴς τοῦ Ποιητοῦ τῆς θεί-
ας Κωμωδίας.

Πλὴν εἰς τὰ λάθη ταῦτα ὑπέπεσεν ὁ Κυρ. Βεργωτῆς ἐν τῇ
νεαρχῇ του ἡλικίᾳ, ὅτε δὲν εἶχε τὴν κρίσιν ὥριμον, ὅπως νῦν,
θὰ εἴπωσι τὰ μέλη τοῦ θιάσου του. Μὴ ὠφελῆσθε ἀπ' αὐτὰ,
μὴν εἰσεθε κακῆς πίστεως· ὅπως καὶ ὁ ἴδιος γράφει, λάβετε ὑπ'
ὄψιν τὴν τελευταίαν ἐκδοσιν τοῦ Ε'. ἄσματος. Δόξα νὰ ἔχουν
τὰ κολοκύνθια καὶ τὰ πράσα. Ἄς ἐμολογήσῃ τέλος πάντων
ὁ Κυρ. Βεργωτῆς ὅτι ἀποδοκιμάζει τὴν λεγομένην μετάφρα-
σίν του, καὶ ἡμεῖς οὐδεμίαν θὰ λάβωμεν δυσκολίαν ν' ἀνακρά-
ξωμεν, ὅτι τὸ ἐν τοῖς Παραδειπνίοις ἀναδημοσιευθὲν Ε'. ἄσμα
εἶναι τῶνόντι τὸ κ λ α σ ι κ ὡ τ ε ρ ο ν τῶν ἔργων του. Μόνον
μίαν παρατήρησιν ὑποβάλλομεν καὶ ταύτην πολὺ δικαίαν, ὅτι,
δηλαδή, ὁ μόνον ἐν ἄσμα κατορθώσας μετὰ δεκαπενταετῆς
ἀγῶνας νὰ μεταγλωττίσῃ, ἔστω καὶ κ λ α σ ι κ ὡ ς, δὲν ἐπι-
τρέπεται ν' αὐτοκαλῆται μεταφραστὴς τοῦ Ἀντῆ. Ἄλλ'
ἡμεῖς, μὴ ἔχοντες σκοπὸν ν' ἀδικήσωμεν τὸν ἄνδρα, θέλομεν
ἐξετάσει καὶ τὸν μαργαρίτην τοῦτον τῆς τετραπλῆς μεταφρά-
σεως τοῦ Κυρ. Βεργωτῆ. Ἐμπρὸς λοιπὸν ἄς ἴδωμεν τὸ ἄκρον
ἄκρον τῆς τέχνης του, τὸ chef-d' oeuvre τῶν πολυχρονίων
ἀγώνων του. Ἄς λάβωμεν ὑπ' ὄψιν αὐτὴν τὴν ἐν τοῖς Παρα-
δειπνίοις τεταρτογενῇ μετάφρασιν, τὸ χρυσοῦν τοῦτο ἔπος
τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς φιλολογίας, τὸ ἀριστοτέχνημα τῆς
δεκαπενταετοῦς ἐργασίας του, ὅπερ ἐξέδωκε μετὰ κόπου καὶ
μέχθου, ἀφοῦ διέτρεξε ξηρὰς καὶ θαλάσσας, καὶ ἀφοῦ εἶχεν
ἐνώπιόν του πολλὰς ἄλλας μεταφράσεις πρὸς ἃς ἐδύνατο ν'
ἀντιπαραθῆσιν τοὺς ἀνεύρους στίχους του. Τὸ ἔργον εἶναι δυ-
σχερές. Πρόκειται περὶ τοῦ Ε'. ἄσματος τοῦ σχολάρχου, τοῦ
συγγραφέως, τοῦ μεταφραστοῦ, τοῦ ἐπιδόξου Καθηγητοῦ Βερ-

γωτῆ. Προσοχὴ λοιπὸν καὶ περίεκψις, διότι μόνος ὁ ὄγκος
τοῦ πολλαπλοῦ ὀνόματός του δύναται νὰ μᾶς συνθλάσῃ.

Ἄσμα Ε'.

Στίχ. 1—3. Così discesi dal cerchio primajo

Giù nel secondo, che men loco cinghia,

E tanto più dolor, che pugne a guaio.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναπτύξωμεν τὴν ἔννοιαν, διότι εἶναι
πολὺ εὐκαλὸς. Ὁ Δάντης λέγει ὅτι ἀπὸ τὸν πρῶτον κύκλον
κατέβη εἰς τὸν δεύτερον, ὅστις κτλ.

Μετάφρασις Βεργωτῆ.

Στῆς κόλασις τὸ σκοτεινὸν περίγυρον, ὡς εἶπα,

Τὸ δεύτερον κατέβηκα ἐπάνω ἀπὸ τὸ πρῶτον.

Ὁ τόπος λιγοστεύει ἐκεῖ, κι' αὐξάνει ὁ πόνος τόσον,

Ὅστε φωναῖς ἐλεειναῖς οἱ κολασμένοι βγάζουν.

Ἐρωτῶμεν νὰ μᾶς εἴπουν τί ἔννοεῖ ὁ ἐπίδοξος Καθηγητὴς
γράφων τοὺς δύο πρῶτους στίχους, διότι δὲν καταλαμβάνο-
μεν. Μέχρι τοῦδε ἐγνωρίζομεν ὅτι καταβαίνει τις κάτω, τώ-
ρα δὲ μανθάνομεν ὅτι καταβαίνει ἐπάνω. Δηλαδή ὁ Δάντης
ἀπὸ τὸ σκοτεινὸν περίγυρον τῆς Κόλασις, κατὰ τὸν Βεργωτῆν,
τὸ δεύτερον, ἦτοι δευτέραν φορὰν ἐκατέβηκεν ἐπάνω ἀπὸ τὸ
πρῶτον, δηλαδή ἐκατέβηκεν ἐπάνω εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ πρῶ-
του κύκλου. Αἰδῶς, Κύριε Σχολάρχᾳ Λιξουρίου, τοιαύτη γλῶσ-
σα μόνον ἀπὸ τοὺς ἐν Ἀφρικῇ ὀπαδοὺς τοῦ Τουλβᾶ πασσᾶ
ἐμπορεῖ νὰ γράφεται. Ἄλλως ὁ Δάντης δὲν λέγει σκοτεινὸν,
δὲν λέγει ὡς εἶπα, διότι ποῦ τὸ εἶπεν Ἐξοχώτατε; Che
men loco cinghia ὁ μεταφραστὴς ἐκκεῖ α ὁ τόπος
λιγοστεύει ἐκεῖ. Σεβαστὲ Καθηγητᾷ Κύριε Μαζαράκη, δὲν
διαρρηγνύετε τὰ ἱμάτια σας; Ἀκούετε τί γράφει ὁ μέλλων
συνάδελφός σας; Ὅτι ὁ τόπος ἢ ὁ χώρος ὀλιγοστεύει, δηλα-
δὴ συστελλεται καὶ διαστελλεται ὅπως ὁ σπόγγος, ἢ ὅπως οἱ
Ἑλληνικοὶ νόμοι ἐν τῷ νῶ τοῦ Κυρίου Καλαμίδα. Δὲν φρίττε

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Che men loco cinghia, θά εἴπῃ, κατὰ τὸν Θωμασαῖον,
che einge meno spazio, δηλαδή enserre moins d'espace ὅπως
ἐξηγεῖ ὁ Lamennais ἤτοι περιλαμβάνει ὀλιγώτερον τόπον,
ὅπως μεταφράζει καὶ ὁ Κυρ. Μαυρ.

Τὸν τρίτον στίχον τοῦ πρωτοτύπου ὁ Κυρ. Βεργωτῆς με-
ταφράζει διὰ δύο. Ἄς τὸν παραδεχθῶμεν πρὸς χάριν του,
καίτοι παραγμισμένον οὕτως, ὥστε κινδυνεύει νὰ διαρραγῇ.

Ἰδοὺ καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου, τὴν ὁποί-
αν ὁ ἐκδότης τῶν Παραδειπνίων ψέγει.

Ἀπὸ τὸ πρῶτον κύκλωμα στὸ δεύτερον κατέβην,

Καὶ τοῦτο ὀλιγώτερον περιλαμβάνει τόπον,

Πλὴν θλίψιν τόσῳ μείζονα, ὥστ' ἐπιφέρει γόους.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιμεινῶμεν εἰς σχόλια, διότι ἕκαστος
παρατηρεῖ ὅτι εἶναι σαφεστάτη μηδόλως ἀπομακρυνομένη
τοῦ πρωτοτύπου.

Στίχ. 4—6. Stavi Minòs orribilmente e ringhia

Esamina le colpe nell'entrata

Giudica e manda, secondo ch' avvinghia.

Ὁ Κυρ. Βεργωτῆς ἐξηγεῖ ὡς ἔπεται.

Ὅπως ὁ Μίνως στέκει ἐκεῖ φόβος καὶ τρόμος εἶναι.

Τὰ δόντι' ἀπ' ἀγανάκτησι φρικτὴ τριζομανάει.

Ἐετάζει ὅλα τὰ κρίματα ἑστὸν τόπον ὅθ' ἐμβαίνουν.

Κρίνει καὶ στέρνει ὅπως ζωσθῇ.

Τὸν πρῶτον στίχον τοῦ Πρωτοτύπου ἡρμάνευσε πλημμε-
λῶς διὰ δύο, τὸν δεύτερον ἔτι χειρότερα, διότι ὅπως ἐκφρά-
ζεται δὲν ἐννοεῖ ὁ ἀναγνώστης, ἂν τὰ κρίματα ἐξετάζονται
ὑπὸ τοῦ Μίνως ἐπὶ τῇ εἰσόδῳ, ἢ ἂν ὁ Μίνως ἵσταται δικά-
ζων ἐπὶ τοῦ τόπου, ὅθεν εἰσέρχονται τὰ κρίματα.

Μετάφρασις Μαυροκεφάλου.

Ἐκεῖ ὁ Μίνως ἵσταται ἀγρίως, καὶ βριμάζει.

Ἀνερευνᾷ τὰ πταίσματα ἐπάνω τῇ εἰσόδῳ,

Κρίνει καὶ στέλλει, σύμφωνα μ' ὅπως τὸ σῶμα ζώσῃ.

Διὰ τῆς ἑρμηνείας ταύτης, ὁ μὴ κομπάζων μεταφραστής

μᾶς λέγει ἀκριβῶς ὅτι δὲν ἐδυνάθη νὰ ἐκφράσῃ ὁ Κυρ. Βερ-
γῶτῆς διὰ τῶν ἀπαλῶν καὶ πλατυτάτων στίχων του. Ὁ πρῶτος
στίχος τῆς μεταφράσεως τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου ἔχει ἀκρι-
βῶς ὅπως καὶ ἐν τῷ Πρωτοτύπῳ. Ἦθελε κάμει καλλίτερα ὁ
Κυρ. Βεργωτῆς νὰ τὸν ἀντιγράψῃ, ἀντὶ νὰ μεταφράσῃ αὐτὸν
ἀνεπιτυχῶς διὰ δύο.

Στίχ. 8. Li vien dinanzi, tutta si confessa;

Ἐν τῇ τεταρτογενεῖ ἐκδότες ὁ Κυρ. Βεργ. ἑρμηνεύει τὸν
στίχον τοῦτον ὡς ἀκολουθῶς.

Ἐμπρὸς του ἡ κακὴ ψυχὴ ταῖς ἀμαρτίαις τῆς λέγει;

Καὶ ἀνεξομολόγητη καμμία δὲν ἀφίνει.

Ὁ δεύτερος στίχος δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῷ κειμένῳ. Εἶναι πα-
ρεμβολὴ ἀσθενεστάτη καὶ περιττή. Ἐὰν ὁ Δάντης μετεχειρί-
ζετο τοιαύτας ἐκφράσεις, οἷας ὁ πολύτλας μεταφραστὴς ἀπο-
δίδει πρὸς αὐτὸν, θά ἦτο, βεβαίως, ὁ μᾶλλον περιττολόγος
τῶν συγγραφέων.

Στίχ. 11—12. Cignesi colla coda tante volte,

Quantunque gradi vuol che giù sia messa!

Ὁ Κυρ. Μαυροκεφάλος ἑρμηνεύει ὡς ἔπεται.

Τόσας φορὰς δὲ ζώνεται μὲ τὴν οὐρὰν του, ὅσας

Βαθμίδας θέλει νὰ τεθῇ ἐκεῖνη πρὸς τὰ κάτω.

Ὁ Κυρ. Βεργωτῆς ἐν τῇ ἐπιδιορθωμένῃ μεταφράσει.

Καὶ τόσας δίπλαις ζώννεται μὲ τὴν οὐρὰ τὸ σῶμα;

Ὅσα σκαλιὰ νὰ καταιβῇ ὁ ἀποθαμένος πρέπει.

Ὁ μεταφραστὴς συγχέει τὰ πράγματα. Ἐνῶ ἐγέ-
νετο μνεία περὶ ψυχῆς, ἥδη μᾶς φέρει ἐν τῷ μέσῳ τοῦς
ἀποθαμμένους. Τί τοῦ πταίου τὰ ἐν δρεπάνῳ σώματα τῶν νε-
κρῶν καὶ θέλει νὰ τὰ μεταφέρῃ εἰς τὸν Ἀδην, διὰ νὰ τὰ δι-
κασῇ ὁ Μίνως; Τὰ σώματα λοιπὸν δικάζει ὁ αὐστηρὸς οὗτος
δικαστὴς ἢ τὰς ψυχάς;

Στίχ. 16—18. O tu che vieni al doloroso ospizio,

Gridò Minòs a me, quando mi vide,

ILACWATEIOΣ
ΛΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Εἶπομεν πολλάκις, ὅτι ὁ Κυρ. Βεργωτῆς μεταχειρίζεται κατακόρως τοὺς πλατυσμούς. Ἦδη μᾶς παρέχει καὶ ἕτερον ἀξιόζηλον παράδειγμα. Ἐνώπιον τοῦ νέου ὑποδείγματος ἃς κλίνωμεν τὸν αὐχένα καὶ ἃς ἀκούσωμεν τί λέγει ὁ πολυκρῆ-
ταλος συγγραφεύς.

ὦ σὺ, ποῦ ἦλθες, γιὰ νὰ ἰδῇς ἀραχνιασμένους τόπους
Τούτου τοῦ κάτω κόσμου μας τοῦ πολυπικραμμένου,
Ποῦ τόσους ξένους δέχεται καὶ θλίψεις τοὺς χορταίνει,
Ὡς μ' εἶδ' ὁ Μίνως ἔκραξεν, ἀφίνοντας τὸ ἔργο,
Ποῦ ἔχει τὸ μέγα κ' ὑψηλὸ ἐκεῖνο ἀζιωμαίον του.

Δὲν σᾶς φαίνεται, ὅτι ἀκούετε κανέν παραμύθιον; Ἐάν ὁ Δάντης ἔγραφεν, ὅπως μεταφράζει ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, θὰ ἦτο βεβαίως τὸ καταλληλότερον τῶν ναρκωτικῶν. Ἀντὶ νὰ λαμβάνουν μορφὴν οἱ πάσχοντες ἀπὸ αὐπνίαν, ἤρκει ν' ἀναγιγνώσκωσι τοιοῦτους στίχους ἵνα νήδυμον καθεύδωσιν. Ἐν μιᾷ τῶν πολυμόρφων μεταφράσεων τοῦ Ε'. ἄσματος, ὁ σοφὸς Σχολάρχης ἡμάνευσε τὸ doloroso ospizio διὰ τοῦ ξεινὸ ξενοδοχεῖο, μεταμεληθεὶς ὅμως διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ξεινάδα, ἀντικατέστησεν ἀκολούθως διὰ τοῦ πολύθλιβο ξενοδοχεῖο καὶ τοῦτο ἵνα ὁμνήσῃ. Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ἡ ἔκφρασις αὕτη ἐμύρισε, μόλις προσβλήθεῖσα ἀπὸ τὴν ἀτμοσφαῖραν, ὁ ἐπίδοξος Καθηγητὴς τὴν ἀπέρριψε καὶ ἤδη μᾶς παρουσιάζει, come campione, ἄλλου εἶδους ἐρμηνείαν ἐπεξεργασμένην ἐπὶ τὸ ἀστείότερον. Ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Παραδειπνίων τὸ doloroso ospizio ἐρμηνεύεται ἂν ἀραχνιασμένοι τόποι τούτου τοῦ κάτω κόσμου μας τοῦ πολυπικραμμένου, ποῦ τόσους ξένους δέχεται καὶ θλίψεις τοὺς χορταίνει». Ὅστις ἐμπορεῖ ἃς μὴ γελάσῃ διὰ τὸν νέον τοῦτον Ἀρωνισμόν. Καὶ ἔπειτα μᾶς λέγουν τινὲς ὅτι δὲν ἔχει δίκαιον ὁ Κυρ. Βεργωτῆς νὰ ἐπαίρεται διὰ τὰ τοιαῦτα συγγράμματά του!

Ἀντιπαραθέτομεν καὶ τοὺς στίχους τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου.

ὦ σὺ, ὅστις προσέρχεται ἐπὶ τὸν θλιβερόν ξενῶνα,

Εἶπεν ὁ Μίνως πρὸς ἐμὲ, εὐθύς καθὼς μὲ εἶδε,
Τοῦ ὑψηλοῦ καθήκοντος τὸ ἔργον καταλείπων.
Καὶ ἀφίνομεν τὸν ἀναγνώστην νὰ κάμῃ τὰς παρατηρήσεις,
μὴ θέλοντες νὰ δικάζωμεν ἡμεῖς οἱ μεροληπτοῦντες.

Στίχ. 25—27. Ora incomincian le dolenti note

A farmisi sentire: or son venuto

Là dove molto pianto mi percolte.

Ὁ Κυρ. Μαυροκεφάλος ἐρμηνεύει ὡς ἀκολούθως.

Καὶ τῆς ὀδύνης αἱ κραυγαὶ ἀρχίζουν τώρα ἵνα

Ἀκούωντ' εἰς τὰ ὦτα μου, ἔφθασα νῦν ἐκεῖσε

Ὅπου τὸ πλῆθος τῶν κλαυθμῶν μὲ καταπλήττει λίαν.

Ἰδοὺ, καὶ ἡ λεγομένη μετάφρασις τοῦ Κυρ. Βεργωτῆ.

Τώρα ἀρχίζουν ἡ φωναὶ παντοτεινῶν βασάνων

Νὰ μοῦ βοῦν εἰς τ' αὐτιά, τώρα σὲ τόπο θάνατο,

Ὅπου ἡ κλάψης ἡ πολλαὶς ἐμὲ πικρὰ λαχτίζουν.

Ἀποροῦμεν πῶς ὁ ἀλλοτριολόγος ἐρμηνευτὴς, ἐνῶ τοιοῦτο-
τρόπως μεταφράζει, δὲν ἐπελήφθη καὶ τῆς ἐξηγήσεως ὀλοκλή-
ρου τῆς θείας Κωμωδίας, ἀφοῦ δὲν ἔχει σκοπὸν νὰ λαμβάνῃ
ὑπ' ὄψιν τὰς ἐννοίας τοῦ Ποιητοῦ. Le dolenti note μεταφρά-
ζει α ἡ φωναὶ παντοτεινῶν βασάνων » Ὁ ἐρμηνευτὴς παρι-
στάνει τὰ παντοτεινὰ βάσανα ὡς πρόσωπα τὰ ὅποια ἀφίνουν
φωναίς, ἐνῶ ἡ ἐννοια τοῦ Δάντου εἶναι ἐκείνη, ἥτις ἐκφράζε-
ται ῥητῶς καὶ εὐκρινῶς διὰ τῆς μεταφράσεως τοῦ Κυρ. Μαυρο-
κεφάλου. Ἡ λέξις κλάψα δὲν ἐκφράζει ὅτι τὸ pianto, οὐδὲ
τὸ λαχτίζω ὅτι τὸ percolte.

Στίχ. 28—30. Io venni in luogo d' ogni luce muto,

Che muggia come fa mar per tempesta;

Se da contrari venti è combattuto.

Σημειώσατε ὅτι ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας τὴν τελευταίαν ἐκδο-
σιν τοῦ πολυμόρφου Ε'. ἄσματος. Προσεξάτε ἵνα ἐκτιμήσῃτε
πρεπόντως τὸ ἔργον τοῦ Κυρ. Βεργωτῆ, ὅστις μεταφράζει.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΤΕΤΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΣ ἀπὸ φῶς ὠφρανεμένος ἦτον,
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ
Ἡμεῖς οὖν ἐκ τῆς ἀπὸ φῶς ὠφρανεμένης βασιλείας,

Ποῦ ἀκατάπαυστα βεῖ σὺν θάλασσ' ἀγριωμένη,

Ὅταν τὴν δέρνουν ἄνεμοι ποῦ δέρνονται κ' ἐκεῖνοι.

Ἄν δὲν ἀπατώμεθα, τόπος ὀρφανὸς ἀπὸ φῶς θὰ εἴπῃ τόπος σκοτεινός. Ἄν οὕτως ἔχει, διατὶ ἐπροσθέσατε, Κύριε Βεργωτῇ, ὅπου σκοτάδι βασιλεύει; Δὲν εἶναι ἀηδὴς πλεονασμοὶ ἀνάξιος Ποιητοῦ, ὅστις οὐδεμίαν ἐκφρασιν περιττὴν μεταχειρίζεται; Ἄλλ' ἔστω. Εἴπετε ὅτι βασιλεύει τὸ σκοτάδι, δὲν σὰς ἔφθανε τοῦτο, πλὴν ἦτο ἀνάγκη καὶ ἐπικουρίας, ὅτι, δηλαδή, τὸ σκοτάδι εἶναι μαῦρο καὶ ἄλαλο; Ἡμεῖς ταῦτα πάντα εὐρίσκομεν περιττά, πλὴν σεῖς κάμετε ζεῦξί σας, διότι οὐδεμίαν ἔχομεν διάθεσιν νὰ ταραξώμεν i vostri gusti. Ἀρκοῦμεθα μόνον εἰς τὸ νὰ δηλώσωμεν, ὅπως ἄλλοτε ὁ Κυρ. Βερναρδάκης προκειμένου περὶ παρομοίων ποιημάτων ὅτι, ἡ δὲν ἐννοοῦμεν γρὺ ἀπὸ ποίησιν, ἡ οἱ θελγόμενοι εἰς αὐτὰ παντελῶς ἀπώλεσαν πᾶσαν καλαισθησίαν. Εἶθε διὰ σὰς, Κύριε Βεργωτῇ, νὰ συμβαίῃ τὸ πρῶτον. Ὁμολογοῦμεν εἰλικρινῶς ὅτι τὸ εὐχόμεθα, διότι ἄλλως ἢ ποίησίς σας εἶναι ἀνυπόφορος. Ὁ τέταρτος στίχος σας εἶναι ἐσφαλμένος. Ἄνεμοι ἐκ δύο ἀντιθέτων μερῶν δὲν δύνανται νὰ πνέωσι συγχρόνως. Ἄλλο ἐννοεῖ ὁ Δάντης λέγων venti contrari.

Ἀντιπαράβαλλον τὴν μετάφρασιν τοῦ Κυρ. Μαυρ.

Ἦλθον εἰς τόπον ἀπὸ φῶς βωβὸν τελείως, ὅστις

Μυκάται ὥσπερ θάλασσα διὰ τῆς τρικυμίας,

Ἄν συνταράσσεται ὑπὸ ἀνέμων ἐναντίων.

Ὁ πρῶτος στίχος ἔχει τὸ ἀνυπόφορον ἐλάττωμα, καθὰ λέγει ὁ σοφὸς Βεργωτῇ, νὰ λήγῃ διὰ τοῦ ὅστις, ἔχει ὅμως, καθ' ἡμᾶς, τὰ σπουδαῖον πλεονέκτημα νὰ ἐκφράζῃ ἀκριβῶς τὴν ἐννοιαν τοῦ Ποιητοῦ.

Στίχ. 34. Quando giungon davanti alla ruina,

Τὸν στίχον τοῦτον ὁ Κυρ. Βεργωτῇ ἡρμάνευσε διὰ τριῶν.

Κι' ὁπότε, ἀνεμοσκόρπισται αὐταί; καθὼς πηγαίνουν,

Ἐμπρὸς εἰς τὸ θεώρατο φρικτὸ κρημνὸ εὐρεθοῦνε,

Ὅθεν τὸ χάσμα φαίνεται τοῦ ἄλλου βάθους κάτω,

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορά καθ' ἣν ὁ πολύτλας μεταφραστῆς, ἐνῶ προτίθεται ν' ἀναπτύξῃ τὴν ἐννοιαν τοῦ Ποιητοῦ, παρεμβάλλων λέξεις μὴ ἀπαντῶσας ἐν τῷ κειμένῳ, ἀπεναντίας σμικρύνει αὐτὴν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἀμφιβάλλει τις ἂν ἀναγινώσκῃ τὸν Δάντην. Αἱ λέξεις ἀνεμοσκόρπισται πηγαίνουν, εἰς τὸ θεώρατο, ὅθεν τὸ χάσμα φαίνεται τοῦ ἄλλου βάθους κάτω, δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῷ πρωτοτύπῳ, εἶναι ἐπομένως ἀτυχῇ παραγεμίσματα. Ἑρμηνεύων ὁ Κυρ. Βεργωτῇ τὸ ruina διὰ τοῦ θεώρατος φρικτοῦ κρημνός, καὶ συμπληρῶν διὰ τοῦ, ὅθεν τὸ χάσμα φαίνεται τοῦ ἄλλου βάθους κάτω, πλανᾶται. Ἐὰν ἀνεγίνωσκε τὴν ὅλην Κόλασιν θὰ ἐμάνθανεν ὅτι, κατὰ νόμον ἀπαράβατον, οἱ κολασμένοι δὲν ἐμποροῦν νὰ ἐγκαταλείψουν τὸν κύκλον ἐνθα τιμωροῦνται, συνεπῶς καὶ οἱ ἐν τῷ κύκλῳ τούτῳ, μὴ φοβούμενοι νὰ κατακρημνισθῶσιν εἰς τὸν ἕτερον, οὐδένα εἶχαν λόγον νὰ βλασφημῶσι διὰ τοῦτο τὴν θεότητα. Δέον ἄρα διάφορος νὰ ζητηθῇ ἐρμηνεία.

Στίχ. 42—43. Così quel fiato gli spiriti mali

Di qua, di là, di giù di su gli mena.

Τοὺς στίχους τούτους ἐχώρισεν ὁ Κυρ. Βεργωτῇ καταστρέψας καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἐννοιαν.

Ἔτσι κ' ἐκεῖναις ταῖς ψυχαῖς τοῦ ἀνεμου ἡ φτερούγαις,

Ἀνεμοδέρνοντ' ἀπαυστα ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἄνω, κάτω.

Ἐὰν ἡ φτερούγαις τοῦ ἀνεμου σύρουν καὶ φέρουν ἐκεῖνας τὰς ψυχὰς τότε διατὶ προσετέθη ὁ δεύτερος στίχος; Ἐὰν ὁ δεύτερος τοῦ Κυρίου Βεργωτῇ μόνος μεταφράζει τοὺς δύο τοῦ πρωτοτύπου, τότε πάλιν εἶναι ἀτυχέστατος.

Ἀντιπαράθετομεν ἐκείνους τῆς μεταφράσεως τοῦ Κυρ. Μαυρ.

Οὕτω τὰ φαῦλα πνεύματα τὸ φύσημα ἐκείνο

Ἄνω καὶ κάτω ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὰ σύρει καὶ τὰ φέρει.

Περὶ τῆς ἐκφραστικότητος τοῦ δευτέρου στίχου ἐγράψαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ ἡμῶν, ὥστε ἤδη θέτομεν αὐτοὺς ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀναγνώστου ἵνα κρίνῃ χωρὶς νὰ τὸν βαρύνῃ μενεᾶς παραπονοίας. Ἀπλὴ ἀντιπαράβολὴ φθάνει.

Στιχ. 59—60. Ell' è Semiramis, di cui si legge,

Che succedette a Nino, e fu sua sposa.

Ὁ Κυρ. Βεργῳτῆς, παραδεχθεὶς ἑτέραν γραφὴν, ἡρμῆνευσεν.

Ἐκεῖν' εἶν' ἡ Σεμίραμι, ποῦ ἡ ἱστορία φωνάζει,

Ὅτι τὸ Νίνο ἐβύζασε, κι' ὡς ἄνδρα τῆς τὸν εἶχε.

Ἡ ἀποδοχὴ τῆς γραφῆς ταύτης δὲν συνάδει πρὸς τὴν ἱστορίαν, ἥτις κάθε ἄλλο παρὰ νὰ φωνάξῃ ὅτι γράφει ὁ ἀκρόχολος ἐρμηνευτής. Τουναντίον καὶ ἡ ἱστορία καὶ ἡ παράδοσις λέγουσιν ὅτι ὁ Νινίας ἐφόνευσε τὴν μητέρα του, ἀφοῦ ἐνόησε τὰς ἐρωτικὰς αὐτῆς διαθέσεις.

Στιχ. 61—63. L' altra è colei che s' ancise amorosa,

E ruppe fede al cener di Sicheo

Poi è Cleopatras lussuriosa.

Προσέξατε τίνι τρόπῳ, ἐν τῇ ἐπιδιωρωμένῃ μεταφράσει τοῦ πολλαπλοῦ Ε'. ἄσματος, ἐρμηνεύει ὁ πολυμαθὴς τοῦ Ληζουρίου Σχολάρχης.

Ἡ ἄλλη, ποῦ ἐκεῖ θεωρεῖς, εἶν' ἡ ψυχὴ ἐκείνη,

Ποῦ ἐπάνω στὴν παραφορὰ τοῦ φλογεροῦ ἐρωτᾷ τῆς,

Ἐπῆρε μὲ τὸ χέρι τῆς ποτῆρι τοῦ θανάτου,

Κι' εἰς τοῦ Σιχαίου τὴ σκιά, στὸν πρῶτο σύντροφό τῆς,

Κακὴ προδότρα ἐδείχθηκε, γυναῖκα δίχως πίστι.

Παρέκει εἶν' ἡ φιλήδονη καὶ ἄσωτη Κλεοπάτρα.

Τί πρῶτον καὶ τί ὕστατον νὰ μὴ θαυμάσωμεν ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ ταύτῃ. Κρίμα ὅτι δὲν τὴν κατεχώρισεν εἰς τὸ Πολίτευμα. Διατὶ περιωρίσθη νὰ γράψῃ μόνον ὅτι ἀνῆρσεν ὅσα ἐδημοσιεύσαμεν, ἐνῶ ἐδύνατο νὰ παράσχῃ καὶ τρανώτατον δεῖγμα τοῦ νέου Ἀριστοτεχνήματός του; Ἀπὸ μετριοφροσύνης βεβαίως. Τὸ προσὸν τοῦτο διακρίνει ἀναντιρρήτως τὸν δῆθεν μεταφραστὴν, ὅστις τοὺς τρεῖς τοῦ Δάντου στίχους ἐξέντωσεν εἰς ἕξ. Ναί, ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην τὸ ξέντωμα ἔχει τὰς χάριτας του. Τὸ s' ancise amorosa μεταφράζεται ἐπάνω στὴν παραφορὰ τοῦ φλογεροῦ ἐρωτᾷ τῆς, ἐπῆρε μὲ τὸ χέρι τῆς ποτῆρι τοῦ θανάτου· καὶ οὕτω ὁ μεγαλοδρεμέτης ἐρμηνευτής

μᾶς λέγει, ὅτι ὁ θάνατος εἶναι ποτῆρι τὸ ὁπεῖον παίρνει τις μὲ τὸ χέρι του. Κύτταξ' ἐκεῖ νὰ μὴ τὸ παίρῃ μὲ τὸ ποδάρι του, ὅπως θὰ συνειθίζῃ ὁ δεινὸς Ἑλληνιστής! Ἡ σκιά τοῦ Σιχαίου καὶ ὁ πρῶτος σύντροφός τῆς εἶναι δύο διάφορα πράγματα, ὅπως τὰ ἐκθέτει ὁ ἀπαράμιλλος Σχολάρχης. Καλὲ δὲν ἐντρέπεσθε, Κύριε Βεργῳτῇ, τοιαῦτα ἀναγουλιὰτὰ νὰ παρουσιάζετε ὡς ἐρμηνείας; Ἀφίνομεν τὴν ἄσωτη, τὴν γυναῖκα δίχως πίστι, τὴν σκιά, τὸν σύντροφο, τὴν ψυχὴ ἐκείνη καὶ ὅσα ἄλλα παρεμβάλλει, διότι ἂν θελήσωμεν ὅλας τὰς ἀκρίβειας τοῦ ἐπιδόξου Καθηγητοῦ νὰ ψεξώμεν, ἀνάγκη νὰ γράψωμεν ὁλόκληρον τόμον, καὶ ὄχι βραχεῖαν ἐπὶ κίρσιον ἢ κατὰ κίρσιον, ὅπως ὀρίζει.

Μετὰφρασις τοῦ Κυρίου Μαυροκεφάλου.

Ἐκείνη ἐρωτόληπτος ἢ ἄλλη ἐφρονεύθη·

Τὴν πίστιν παρεβίασε πρὸς τὸν νεκρὸν Σιχαῖον.

Ἡ ἀκρατής δὲ ἐρχεται κατόπιν Κλεοπάτρα.

Καὶ ἡ ἐρμηνεία αὕτη ἔχει, κατὰ τὸν ἐπίδοξον Καθηγητὴν, τὸ ἐλάττωμα τοῦ ὅτι μεταφράζει τὸ κεῖμενον κατὰ λέξιν καὶ πιστῶς. Ὁ Κύριος Βεργ. θέλει τὸν Δάντην πολυλόγον μέχρις ἀνδρίας. Εἰς ματὴν ἢ ἐπὶ τοῦ διαγωνίσματος ἐπιτροπῇ, διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς Κυρ. Ἀφεντούλη, κραυγάζει. α' Ἀποδοκιμάζομεν πᾶσαν τῶν στίχων ἀνατροπὴν, πᾶσαν τῶν ῥημάτων μεταβολὴν, πᾶσαν τῶν χρόνων συναλλαγὴν δι' ἣν ἀλλοιοῦται ἡ ζωηρότης τῆς παραστάσεως καὶ ἀμαυροῦται ἡ ἐνέργεια τῶν εἰκόνων. Δὲν θέλομεν τὸν Δάντην καλλίτερον, θέλομεν αὐτὸν οἷος εἶναι· δὲν θέλομεν αὐτὸν διωγκωμένον, ὅσον εἶναι ἡ γαστήρ τοῦ ὕδροπικοῦ, θν' ὁ Δάντης αὐτὸς περιγράφει». Ὁ συγγραφεὺς τῶν Παραδειπνίων, ἀνώτερος ὅλων, θέλει τὸν Δάντην τυμπανίαν ἀναχασμώμενον. Ὁ ἀναγνώστης ὅμως, ὅστις βεβαίως δὲν θὰ ἔχῃ τὴν κρίσιν τοῦ Κυρ. Βεργ., ἀς λάβῃ ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν Γαλλικὴν στεφανωθείσαν μεταφράσιν, ἔχουσαν ὡς ἑξῆς.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

L' autre est cette Didon d' un fol amour touchée;

Qui mourut infidèle aux cendres de Siché.

Après vient Cléopâtre au coeur luxurieux.

Ο μεταφραστής αγωνιζόμενος, καθ' ὅσον δὲν ὑποχρεοῦται ἀπὸ ἀνυπερέβλητον ἀνάγκην, νὰ παρακολουθῇ πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τὸν Ποιητὴν γράφει. « J' ai essayé de traduire en tercets, suivant le texte, et tercet par tercet, presque vers par vers l' Enfer tout entier, cette première et plus admirable partie de la trilogie du Dante ». Οἱ ξένοι τοιοῦτοτρόπως ἐννοοῦσι νὰ μεταφράζωσι τ' ἀριστοτεχνήματα. Δὲν φρονεῖ ὅμως τοσοῦτον ταπεινὰ ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ὁ πρωτεξάδελφος οὗτος τοῦ Δάντου, ὁ ἔχων ἐπὶ τῆς κληρονομίας τοῦ μεγάλου Ποιητοῦ ἀναμφισβήτητα κεκτημένα δικαιώματα, καὶ διὰ τοῦτο ὑλακτῶν, ὡς ὁ Κέρβερος, ὄντινα ἤθελε τολμήσει νὰ προσβλέψῃ εἰς τὴν περιούσιον κληρονομίαν του.

Δὲν ἔχει ἴσως μέγα ἄδικον ἐπιμένων νὰ περιφρουρήσῃ τόσον ἀπροσμάχητως τὰ κληρονομικά του δικαιώματα, οὐχ ἦττον ἐδύνατο νὰ ᾔῃαι καὶ πῶς ἐπιφυλακτικώτερος, τοῦλάχιστον pour sauver les apparences.

Στιχ. 85. Cotali uscir della schiera on' è Dido,

A noi venendo per l' aer maligno,

Si forte fu l' affettuoso grido.

Μετὰφρασις τοῦ ἐξοχωτάτου Σχολάρχου Βεργωτῆ.

Ἔτσι κι' αὐταῖς ἀπ' τῇ σειρά, ποῦ εἶν' ἡ Διδώ, ξεκόβουν,

Κ' ἦλθον σ' ἐμὰς διαβαίνοντας κακὸν τοῦ ἄδῃ ἀέρα,

Τόσῳ γλυκεῖα εἶχε δύναμιν ἡ σπλαγγνικὴ φωνὴ μου.

Τὸ uscir μᾶς μεταφράζει ὁ ἐπίδοξος διὰ τοῦ ξεκόβουν, ὥστε νὰ ᾔῃαν αἱ ψυχαὶ βράχος, ἀφ' οὗ νὰ ἐκόπη κατὰ. Πλὴν ὄχι. Μᾶς εἶπεν ὅτι αἱ ψυχαὶ εἶναι κοπάδι, λοιπὸν ἐξέκοψαν ὅπως οἱ τράγοι. Ἀ, τότε ἔχει δίκαιον. Ἀλλ' ὅπως ἡρμήνευσε τὸν δεύτερον στίχον, μᾶς δίδει νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ἐν τῇ Ἀδῇ ὑπάρχει καὶ καλὸς ἄῃρ καὶ ὅτι αἱ ψυχαὶ ἐκεῖναι προῤῥίμηναν νὰ παρουσιασθοῦν εἰς τὸν Δάντην διὰ τοῦ κακοῦ ἀέ-

ρος. Τὸ forte τοῦ Γ'. στίχου ἐξηγεῖ γλυκεῖα δύναμιν. Τί λαμπρὰ ἔκφρασις. Πάρετε mostra. Ἐγὼ γλυκεῖα δύναμι' πλὴν τρέξατε καὶ νὰ σᾶς τὴν ἐξηγήσῃ ὁ τῆς λαλουμένης ἀλάλου γλώσσης ἀκατανόητος συγγραφεύς.

Ἴδοι καὶ ἡ τοῦ Κυρίου Μαυροκεφάλου ἐξηγήσις

Οὕτως ἐξῆλθον τῆς σειρᾶς, ἐνθ' ἡ Διδώ ὑπάρχει,

Καὶ διὰ μέσον τοῦ κακοῦ προσήρχοντο ἄερος,

Τοσοῦτον ἦτο ἰσχυρὰ ἡ συμπαθὴς φωνὴ μου.

Διόλου παράδοξον νὰ μᾶς εἴπῃ ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ὅτι οἱ τὴν ἔννοιαν τοῦ ποιητοῦ ἀκριβέστατα παριστῶντες οὗτοι στίχοι δὲν εἶναι καλοὶ, διότι ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει τὸ ἐνθα. Πλὴν τότε δὲν πρέπει νὰ τοῦ ἀρέσουν καὶ οἱ τοῦ πρωτοτύπου διὰ τὸ ον' ἐ Dido.

Στιχ. 88. O animal grazioso e benigno.

Ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ἐν τοῖς Παραδειπνίοις του, προσπαθεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν μετὰφρασίν του μετὰ γελοίου πείσματος. Μᾶς λέγει ὅτι δὲν ἐλάβομεν ὑπ' ὅψιν τὰς πολλαπλὰς του ἐρμηνείας. Πλὴν αἱ πολύμορφοι αὗται μεταφράσεις μαρτυροῦσιν ὅτι οὐδεμία ἐξ αὐτῶν εἶναι ὀρθή. Ἀλλ' ἰδοὺ λαμβάνομεν τὴν ὑστάτην, ἐν ἣ διορθώνει μὲν τοὺς ἐμετικὸς πλατυσμοὺς, τῶν ὁποίων κατακόρως ἔκαμε χρῆσιν ἄλλοτε, οὐδόλως ἔμως φροντίζει, ἂν, καὶ οὕτω μεταφράζων, πλεσιάζῃ ἢ ἀφίσταται τῆς ἐννοίας τοῦ Δάντου. Τὸν ἀνωτέρω στίχον ἡρμήνευσε.

Χωριτωμένη μου ψυχῇ, ὦ πόση καλωσύνη.

Ἀλλὰ πασίδηλον ὅτι τὸ animal δὲν δύναται νὰ ἡρμηνευθῇ ψυχῇ. Ἡ Φραγκίσκη λέγει animal ἦτοι πλάσμα, διότι ὁ Δάντης εἶχε σῶμα. Πῶς λοιπὸν ἡ ἐξοχότης σας τὸν κατέστησε νεκρόν; Τὸ grazioso δὲν μεταφράζεται χαριτωμένος, τοῦλάχιστον ὁ Θωμασαῖος, οὗ τὰς περγαμηνὰς ἐπικαλεῖσθε, ἐπεξηγεῖ cortese, ὥστε, σοφὲ Δαντολόγε, ὁ τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου στίχος.

Ὁ πλάσμα εὐπροσέγορον καὶ ἀγαθὸν συνάμα, εἶναι κατὰ πολὺ προτιμότερος τοῦ ἰδικού σας. Ἐν ὁ Κυρ. ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Μαυροκέφαλος ένίοτε δέν άκριβολογεΐ λίαν, δύναται κάπως νά ίσχυρισθῇ ότι πιέζεται άπό τήν σιδηράν ανάγκην τών στίχων, αλλά σεις, όστις έχετε τήν εύκολίαν μέ μόνον ένα στίχον του Δάντου νά κατασκευάζετε έκάτον δώδεκα, διατί νά μή έκφράζετε άκριβέστερον τάς έννοίας του Ποιητού;

Στιχ. 91. Se fosse amico il re del universo,

‘Ο Κυρ. Μαυροκέφαλος μετέφρασεν ώς έξής.

‘Ανίσως ήτο φίλος μας ό του Παντός δεσπότης,

Τόν στίχον τούτον ό Κυρ. Βεργωτής, διά σωρείας παχυλών έκφράσεων, αγωνίζεται νά παραστήσῃ ώς άνακριβή. Λέγει ότι τό se fosse δέν έπρεπε νά μεταφρασθῇ άνίσως ήτο. Γελάτατε πάντες οί Έλληνες του Καποδιστρίου. ‘Ο πλείονας πλατυσμούς και παραγεμίσματα έν τῇ μεταφράσει του μεταχειριζόμενος, άφ’ όσα τ’ άστρα τών ουρανών, έχει τό θάρρος νά γράψῃ ότι τό se fosse κακώς μετεφράσθη άνίσως ήτο. ‘Επρεπε νά έρμηνευθῇ άν ήτο. Βεβαί τῆς άκριβολογίας του άλλοτριογράφου μεταφραστού. Τό amico, προσθέτει, κακώς ήρμηνεύθη φίλος, έπειτα τό κείμενον δέν έχει nostro amico, άρα δέν έπρεπε νά προστεθῇ τό μας. ‘Αλλά σοφῶ περιδοξε, όγδοε, οί σχολιασταί γράφουσι se fosse amico* sontintendi a noi, ούτω δέ σημειώνει και ό Θωμασαΐος, ώστε ό Κυρ. Μαυροκέφαλος έρμηνεύσας άνίσως ήτο φίλος μας, τούτέστι άν ήτο φίλος ήμίν, και όχι φίλος ήμών, όπως τό θέλετε σεις, ήκολούθησεν έγκριτον έρμηνείαν. Τό amico διατί νά μή μεταφρασθῇ φίλος; ‘Αφού ό Δάντης δέν έκρινεν άνάξιον νά εΐπῃ se fosse amico, διατί ό μεταφραστής νά τό άποδοκιμάσῃ; ‘Αν τό amico όμως έδῶ δέν σημαίνει φίλος, fellow, camarade, ami de boutique, όπως γράφει ό δόκιμος γλωσσολόγος, άγνοούμεν. Αύτός ό περί τήν κανάταν έντριβέστατος δύναται νά μάς πληροφορήσῃ. ‘Ημεΐς μόνον λέγομεν αύτῷ ότι δέν έπρεπεν, ως διαπρεπής Έλληνιστής, ν’ άγνώσῃ ότι φίλος θά εΐπῃ εύνους. Συνεπώς ό του Κυρ. Μαυροκέφαλου στίχος λέγει

‘Αν ήτο εύνους εΐς ήμᾶς ό του Παντός δεσπότης.

‘Αλλά δέν του άρέσει και τό Δεσπότης. Θάλει τόν Θεόν βασιλέα. ‘Ως πρός τούτο, άφίνομεν εΐς τόν άγαθόν άνθρωπον πλήρη έλευθερίαν νά τόν κάμῃ όπως όρίζει. Πλήν θέλετε νά πεισθῇτε πόσον εΐναι εΐλικρινής ό Κυρ. Βεργωτής; Γράφει ότι δέν έπρεπε νά προστεθῇ τό μας, και όμως μεταφράζει

‘Αν εΐχε άγάπην εΐς ήμᾶς ό βασιλεὺς του κόσμου.

Δέν έμπορεΐ τις νά εΐπῃ ότι έχει φίλον τό θεϊον, δύναται όμως νά γράψῃ ότι κάμνει άγάπην μέ τόν Θεόν. Κακώς μετεφράσθη τό il re dell universo διά του α ό βασιλεὺς του κόσμου π. ‘Εν τῇ όμιλουμένη γλώσσῃ, ή λέξις κόσμος δέν έκφράζει ότι τό universo.

Στιχ. 96. Mentre che il vento, come fa, si face.

‘Ο Κυρ. Βεργωτής έπικρίνει τόν στίχον του Κυρ. Μαυροκέφαλου και γράφει και καθ’ ήμῶν χιλίας φλυαρίας, διότι εΐπομεν ότι εΐναι άκριβής. Τήν κρίσιν άφίνομεν εΐς τόν άναγνώστην, διότι οὐδεμίαν πλέον έχομεν διαθέσιν νά χάνωμεν τόν σάπανά μας άγωνιζόμενοι νά λευκάνωμεν τόν Αΐθιοπα.

‘Ιδού ό στίχος.

‘Ενῶ ό άνεμος, καθώς ούτω φυσᾷ, σιγάει.

‘Όστις ήθελεν άναγνώσει τά γραφόμενα του Κυρ. Βεργωτή, άποκαλοῦντος τόν στίχον τούτον άλλοκοτώτατον, θά εΐχε τό δικαίωμα ν’ άπαιτήσῃ παρά του μεγαλοβρεμέτου Σχολάρχου καινοφανῆ τινα έρμηνείαν. Και όμως προσέξατε πώς μεταφράζει.

τώρα που όλονένα

‘Ο άνεμος, όπως άκούς, σιγάει και ήσυχάζει.

‘Η μετάφρασις αύτη δέν εΐναι παρά άτυχῆς έρμηνεία του στίχου του Κυρ. Μαυροκέφαλου. ‘Εάν εΐσιγα και ήσύχαζε καθολοκληρίαν ό άνεμος, Κυρ. Βεργωτή, πώς θά τόν ήκουεν ό Δάντης; ‘Αφού παντελῶς δέν πνέει άνεμος, πώς θ’ άκουσθῇ, έπίδοξε Καθηγητά; Χαρά εΐς τά αύτιά σας. Πρέπει νά ήναι πολύ μεγάλη, όιά ν’ άκούωσιν τόν άνεμον όταν δέν φυσᾷ.

Στιχ. 97. Siede ta terra, dove nata fui,
Su la marina dove 'l Po discende
Per aver pace co' seguaci sui.

Ἐμέμφθημεν ἄλλοτε τοῖς ἄλλοκότους στίχους, δι' ὧν ὁ Κυρ. Βεργωτῆς μετέφρασε τὴν τριστιχίαν ταύτην. Ἦδη μᾶς προβάλλει νέον εἶδος ἐρμηνείας. Νομίζομεν ὅτι ἤθελε κάμει καλλίτερα νὰ λύσῃ μίαν φορὰν διὰ πάντα τὸ ζήτημα, χωρὶς νὰ ἔχῃ πλέον ἐνοχλήσεις. Νὰ ἐπιχειρήσῃ, δηλαδή, δώδεκα ἐκδόσεις τῶν 5 ἀσμάτων καὶ, κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ τὸν μουστερήν, νὰ παρουσιάσῃ i suoi campioni. Μὰ τὰ ῥοδάκινα, μεταξὺ μιᾶς δωδεκάδος, ὁ ἀγοραστής δὲν θὰ εὕρισκε δυσκολίαν νὰ ἐκλέξῃ.

Ἰδοὺ τοῦ ἀνατυπωθέντος ἄσματος τὸ νέον κειμήλιον.

Ἡ γῆ, ὅπου ἐγεννήθηκα, ἐκ' εἶναι καθισμένη

Εἰς τὸ παραθαλάσσιο, ποῦ ὁ Πάδος καταβαίνει

Μαζὴ μὲ τοὺς συντρόφους τοῦ γλυκεῖα γιὰ ναῦν εἰρήνην.

Ἐνταῦθα ὁ δηθέσιος μεταφραστής μᾶς παρουσιάζει τὴν Ῥάξενναν, τὴν πατρίδα τῆς Φραγκίσκης, ὡσεὶ νὰ ἦτο καμμία Κοκκώνα, καθισμένη ἐπὶ πολτρόνας, πλησίον τοῦ παραθαλασσίου, διὰ νὰ πάρῃ τὸν ἀέρα τῆς. Ἐνῶ μένει ἐκεῖ καὶ κάμνει ψύχα ζεῦκι τῆς, ὁ Κύρ. Πάδος καταβαίνει ἀπὸ ὑψηλὰ μὲ τοὺς συντρόφους του, κάμνει μίαν σερενάδαν, ἐκφράζει τὰ αἰσθήματά του, καὶ ἐπειτα τρέχει νὰ εὕρῃ γλυκεῖα εἰρήνην εἰς τὰ ποδαράκια τῆς. Ὁ ἐπίδοξος καθηγητὴς τοσοῦτο κυριεύεται ἀπὸ παρομοίους πόθους, ὥστε πανταχοῦ σερενάδας βλέπει καὶ γλυκεῖα εἰρήνην ζητεῖ. Ὁ ἀνεπίληπτος ἐρμηνευτὴς θὰ γνωρίζῃ, βεβαίως, ὅτι εἶναι καὶ εἰρήνη πικρὰ ἢ ξεινὴ. Τὶ κιθωτὸς ἀνεξάντλητος γνώσεων! Πρέπει νὰ ἐμπεριέχῃ περισσότερα εἶδη ἀφ' ὧν ἡ διατώσασα τὸν Νῶε. Ἐν τούτοις ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ἐν ταῖς Παραδειπνίαις, ἀποδοκιμάζει τὸν τρόπον καθ' ὃν μετεφράσθησαν οἱ στίχοι οὗτοι παρὰ τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου, διότι λέγει, δὲν ἔπρεπε νὰ ἐρμηνευθοῦν μὲ τὰ πεζὰ ἐκεῖνα κείμενα, ἐκβάλλει κτλ. Ἄλλα-

χοῦ ὁ δεινὸς Δαντολόγος μᾶς ὥρισεν ὅτι ἡ κατὰ λέξιν μετάφρασις δὲν εἶναι καλὴ, τῶρ ὁμῶς γυρίζει φύλλον. Ὁ Κυρ. Μαυροκεφάλος μεταφράζει κατὰ λέξιν τότε μόνον, ὅτε οὐδεμία βλάβη προσγίνεται εἰς τὴν ἔννοιαν. Ἐὰν μεταφράσῃ τις Poiché innalzai le ciglia διὰ τοῦ « ἀφοῦ ἀνύψωσα τὰς ὀφρὺς » οὐδόλως ἁμαρτάνει, τὸ νὰ μεταφράσῃ ὁμῶς τοὺς τρεῖς ἀνωτέρω στίχους, ὅπως ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, νομίζομεν ὅτι βλασφημεῖ.

Στιχ. 403. Amor, ch' a null' amato amar perdona,
Mi prese del costui piacer si forte,
Che come vedi, ancor non m' abbandona.

Τοὺς ὠραίους τούτους στίχους μετέφρασεν ὁ Κυρ. Μαυρῶς, ἐξῆς.

Ὁ ἔρως, τὸν ἐρώμενον βιάζων ν' ἀγαπήσῃ,

Τοσοῦτῳ μὲ κατέλαβε διὰ τὴν καλλονὴν του,

Ὡστε, καθὼς παρατηρεῖς, ἀκόμη δὲν μ' ἀφίνει.

Ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ἐν τῷ capo lavoro τῆς πολυτετοῦς ἐργασίας του, ἐν τῇ τετραμόρφῳ ἐκδόσει τοῦ Ε'. ἄσματος, ἐρμηνεύει.

Ὁ ἔρως, ποῦ ἀνερώτευτο δὲ συγχωρεῖ ἐρωμένο,

Εἰς τὴ γλυκεῖα του συντροφιά τόσῃ δεμένη μ' ἔχει,

Ὡστε ἀκόμη ὁ πόθος του, ὡς βλέπεις, δὲν μ' ἀφίνει.

Ἐκτὸς τῆς ἄρας χαλαρότητος τῶν στίχων, φυσικοῦ προπερήματος τοῦ ἐπιδόξου καθηγητοῦ, παρατηροῦμεν ὅτι κάκιστα ἡρμάνευσε τὸ πρωτότυπον. Ὁ δεύτερος στίχος τοῦ Δάντου δὲν μεταφράζεται διὰ τοῦ Β'. τοῦ Κυρ. Βεργ. Τὸ piacer δὲν σημαίνει γλυκεῖα συντροφιά, ἀλλὰ δηλοῖ vaghezza, avvenenza. Ποῦ εὗρέθη τὸ δεμένον, Κύριε Βεργωτῆ; Ἀφοῦ ὁμῶς ὁπωσδήποτε τῆς αὐτῆς ἐκάμετε ἀνακάλυψιν, διατί δὲν μᾶς λέγετε καὶ τίνι τρόπῳ ἦτο δεμένη; Μὲ σχοινιά τάχα, μὲ βοῦρλα ἢ μὲ ἀλύσους; Διατί ἐσυγχίσατε τὸ ὑποκείμενον, περισπούδαστε σχολάρχᾳ τοῦ Ληξουρίου; Ὁ ἔρως τὴν ἔχει δεμένην καὶ δὲν ἐσθύσθη, ἢ ὁ πόθος καὶ τίνος ὁ πόθος; Τοῦ ἔρωτος ἢ τοῦ Παύλου; Ὡ δεινότητε τῶν συγχρόνων Ἑλλη-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Στιχ. 110. Chinai il viso, e tanto 'l tenni basso,
Finchè 'l Poeta mi disse: Che pense?

Ὁ πολυκρόταλος συγγραφεὺς ἐρμηνεύει ὡς ἔπεται.

ἔγυρα τὸ πρόσωπο μου κάτω,

Καὶ τόσῳ ἔμεινα σκυφτὸς ὡς ποῦ ὁ ὁδηγός μου εἶπε,

Ποιὸς στοχασμὸς βαρύνει σου τὴν κεφαλὴν; καὶ τοῦπα·

Μοῦ εἶπε καὶ τοῦπα καὶ τσοῦπε. Κ' ἐσήκωσε τὸ πόδι του καὶ τσοῦ... καὶ τσοῦ... καὶ τσοῦπε. Ὁ κυμάσια! Πλὴν δὲν μᾶς λέγει ποῖαν λέξιν μετέφρασε σκυφτὸς, καὶ ποῖος ἦτον ὁ βαρὺς ἐκεῖνος στοχασμὸς, ὅστις ἔλαμψε τὸν Δάντην νὰ μὴ δύναται νὰ κρατήσῃ ὀρθίαν τὴν κεφαλὴν του; Φαντασθῆτε τί στοχασμὸς. Πρέπει νὰ εἶχε μεγαλειότερον βῆρος ἀπὸ τὰς Περιγμηνάς του.

Ἀντιπαραθέτομεν καὶ τοῦ Κυρ. Μαυρ. τὴν μετάφρασιν.

Τὸ πρόσωπόν μου ἐκλινά κ' ἐκράτησ' ἕως ὅτου

Ὁ Ποιητὴς μοὶ ἔλεξε. Τί σκέπτεσαι σὺ τάχα;

Ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ ταύτῃ ἀποδίδονται αἱ ἰδέαι τοῦ Δάντου, χωρὶς νὰ φέρωσι μεγάλα βάρη.

Στιχ. 114. Menò costoro al doloroso passo.

Ὁ Κυρ. Βεργ., ἐν τῇ ἐπιδιωρθωμένῃ ἐκδόσει, μεταφράζει·

Αὐτοὺς τοὺς δύο ἔφερε στὸ θλιβερὸ τὸ βῆμα.

Εἰς ποῖον βῆμα, Κύριε Μεταφραστὰ; Τὸ passo ἐνταῦθα δηλοῖ τέρμα, τοῦλάχιστον οὕτω γράφει ὁ Ὁμασταῖος ἐξηγῶν· al doloroso termine, διό ἡ μετάφρασις τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου,

Τούτους ἐδῶ ὠδήγησεν εἰς τὸ θρηνῶδες τέρμα.

εἶναι ἀκριβεστάτη. Ἐπειτα μᾶς λέγει ὁ Κυρ. Βεργωτῆς ὅτι δὲν μεταφράζει ὅπως ὁ μακαρίτης Ὁρλάνδος. Καλὸ τυχερὸς δὲν κάμνει τοιαύτας ἀνοησίας· μόνον χαμμίαν φορὰν κατὰ λάθος.

Στιχ. 121. Ed ella a me. Nessun maggior dolore,

Che ricordarsi del tempo felice

Nella miseria, e ciò sa il mio dottore

Ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ἐν τῷ ἀριστοτεχνήματι, μεταφράζει·

Κ' ἐκείνη, μεγαλειότερη θλίψις δὲν εἶναι, μοῦπε,

Παρὰ εἰς ἡμέραις συμφορᾶς ἢ ἐνθύμησι νὰ φέρῃ

Ἡμέραις ποῦ ἀνεπίστροφαις, καλὸ τυχαῖς ἐφύγαν,

Ὅπως αὐτὸς, ποῦ σ' ὁδηγεῖ, ἀλλάθεται γνωρίζει.

Ἐὰν οἱ στίχοι τοῦ πρωτοτύπου ἔκαμαν τὸν Οὐγγῶ νὰ γράψῃ τὴν περίφημον ἀπεστροφὴν, οὐδεμίαν ἔχομεν ἀμφιβολίαν ὅτι καὶ οἱ τοῦ περικλεοῦς ἐρμηνευτοῦ τῆς αὐτῆς θὰ ἤξιοῦντο τύχης. Πῶς δὲν ἐφρόντισεν ὁ κατ' ἐπιείκειαν Σχολάρχης νὰ καταστήσῃ τὸ ἔργον γνωστὸν καὶ πρὸς τὸν συγγραφέα τῶν Ἀθλίων; Ἐπιφυλάσσεται, πιθανῶς, ν' ἀναπληρώσῃ τὴν ἐλλείψιν ἀποστέλλων πρὸς αὐτὸν τὴν ὅσον οὕτω δημοσιευθεῖσαν εἰσοστὴν πρώτην ξυγγραφὴν του, περὶ Ἐλευθερίας τοῦ Πνεύματος, διότι δὲν πιστεύομεν δὲ ὅτι προτίθεται νὰ ζητήσῃ τὴν γνώμην τοῦ Γάλλου ποιητοῦ ἐπὶ τῆς κωμωδίας τοῦ φιλομούσου Κυρ. Γεννατᾶ. Ἐν τούτοις, δὲν ἔπραξε καλῶς μὴ προδιαθέτας αὐτὸν εὐνοϊκῶς ὑπὲρ τοῦ μέλλοντος ξυγγραμματος, διὰ τῆς ἀποστολῆς τῶν ἀνωτέρω στίχων. Εἶναι, τῶρόντι, κομβολόγιον μαργαριτῶν, ἐν οἷς μόλις διακρίνονται οἱ ψευδεῖς.

Ἰδοὺ καὶ ἡ μετάφρασις τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου.

Κ' ἐκείνη εἶπε πρὸς ἐμέ. Χαμμία μείζων λύπη

Παρὰ εὐδαίμονα καιρὸν κανεῖς νὰ ἐνθυμῆται

Ἐν δυστυχίᾳ, καὶ αὐτὸ γνωρίζει ὁ Σοφός σου.

Παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς εἰπῶσιν, ἂν δὲν εἶναι προτιμότερα ἢ μετάφρασις, ἥτις, ὡς γράφει ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, διεπράχθη κατὰ τινὰ περίοδον βρασμοῦ ψυχικῆς ὁρμῆς, ἀπὸ τὴν διαπραχθεῖσαν ἐξ ἀμελείας, ἀπερισκεψίας καὶ ἀνεπιτηδειότητος.

Στιχ. 124. Ma s' a conoscer la prima radice

Del nostro amor tu hai cotanto affetto,

Farò come colui che piange e dice.

Ὁ τὰς περιγμηνάς ἐπικαλούμενος Κυρ. Βεργ. ἐρμηνεύει.

Ἀλλὰ ἡ καρδιά σου ἐὰν ποθῇ τόσῳ θερμᾷ νὰ μάθῃ

ΙΑΚΩΒΑΤΗΛΕΙΟΥ, ποῦ ἀναψῇ τὴν φλόγα τοῦ ἐρωτῆματι,
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΘΟΥΡΙΟΥ

Θε νὰ σοῦ τὸ διηγηθῶ, κ' ἐνῶ θὰ διηγίόμαι,
Θὰ βλέπουνε τὰ ῥμάτιά σου ἐμὲ ψυχὴν ἀθλία,

Χύνοντας δάκρυα νὰ ἱστορῇ τὸν πόνο τῆς καρδιάς της.

Διὰ τοὺς ἐννοοῦντας τὸν Δάντην πᾶσα παρατήρησις, ἐπὶ τῆς γελοίας ταύτης μεταφράσεως, καθίσταται περιττή. Ὁ ποιητὴς δὲν λέγει οὔτε ἡ καρδιά σου, οὔτε θερμά, οὔτε σπιθα, οὔτε φλόγα ποῦ ἀναφεν, οὔτε δι, διηγίόμαι, οὔτε βλέπουνε τὰ ῥμάτιά σου, οὔτε ψυχὴν ἀθλία, οὔτε τὸν πόνο τῆς καρδιάς της. Ἀφαιρέσατε ταῦτα πάντα καὶ θελετε ἶδει τί μένει ἀπὸ τὴν λεγομένην μετάφρασιν τοῦ ἐνδόξου Σχολάρχου.

Μετάφρασις Μαυροκεφάλου.

Ἄλλ' ἂν τοσοῦτ' ἐπιθυμεῖς ἀπὸ ἐμὲ νὰ μάθης

Τοῦ ἡμετέρου ἔρωτος τὴν πρωταιτίαν ῥίζαν,

Θὰ πρᾶξω οὕτως ὥς αὐτὸς ὅστις θρηνεῖ καὶ λέγει.

Ἡ ἐρμηνεία ἐκφράζει πληρέστατα τὴν ἐννοίαν τοῦ Δάντου. Δύναται ὁ μεγάλτιμος συγγραφεὺς νὰ δημοσιεύῃ, ὅτι ἡ μετάφρασις ἐγένετο, κατὰ τὴν πεποιθήσιν τῶν Κεφαλληνῶν, χωρὶς τὴν παραμικρὰν κακὴν πρόθεσιν, ἡμεῖς ὅμως δὲν ἀδικοῦμεν τόσον τοὺς συμπατριώτας μας, ὥστε νὰ τοὺς καταβιάσωμεν εἰς τὴν ταπεινὴν κονίστραν, ἐν ᾗ οὗτος κυλίσεται, καὶ διὰ τοῦτο, ἀφίνομεν αὐτοὺς κριτὰς.

Παραθέτομεν καὶ τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν τῶν στίχων τούτων.

Mais puisque tu parais si désireux d' entendre

Comment dans notre coeur fleurit cet amour tendre,

Je ferai comme qui pleure et parle à la fois.

Ὡς παρατηρεῖ ὁ εἰδήμων ἀναγνώστης, ἐν τῇ μεταφράσει, δὲν παρεντίθενται κακόζηλοι πλεονασμοί. Ὁ ἐρμηνευτὴς πιέζεται ἀπὸ τὴν ὁμοιοκαταληξίαν, ἀλλ' εἶναι λίαν προσεκτικὸς καὶ δὲν μεταχειρίζεται λέξεις ἀσχετοὺς πρὸς τὴν ἐννοίαν. Δὲν ἔχει τὸ πλεονέκτημα τοῦ ἀνθρώπου dei gusti strani, ὅστις, εἰς τρεῖς τοῦ πρωτοτύπου στίχους, παρεμβάλλει δύο σάκκους, ἀχύρων. Καί, μὰ τὸ ναὶ, ἀφοῦ ἀρέσκειται τοσοῦτον

εἰς τ' ἀχύρα, δὲν ἐννοοῦμεν διατὶ νὰ μὴ κάμνη ζεῦκι τοῦ. Μόνον παράδοξον εὐρίσκουμεν διατὶ δὲν περιορίζεται εἰς αὐτὰ, πλὴν παρουσιάζεται καὶ δογματίζει ὥς ἀπὸ καθέδρας. Τὸ τοιοῦτο νομίζομεν ὅτι μετέχει κάπως αὐθαδείας, διότι, μ' ὅλην τὴν ἀπειρον ὑπόληψιν, ἣν ἀπονέμομεν εἰς τὴν πανδακμοσύνην αὐτοῦ, μ' ὅλην τὴν ἀπερίοριστον ἐμπιστοσύνην, ἣν ἔχομεν εἰς τὰς ἀπειροπληθεῖς αὐτοῦ γνώσεις περὶ τὴν ζωγραφικὴν, τὴν μαυευτικὴν, τὴν ἀστρονομίαν, τὴν γλυπτικὴν, τὴν βοτανικὴν, τὴν ἱατρικὴν, τὴν παιδονομίαν κτλ., διστάζομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἔχει τόσον μέγα κύρος, ὥστε ν' ἀμαυρώσῃ πάντας τοὺς φρονούντας ὅτι αἱ μεταφράσεις πρέπει νὰ γίνωνται πιστῶς καὶ ἀκριβῶς. Ἀτυχῶς, οὐ μόνον ἡ ἐν Ἀθῆναις ἐπὶ τοῦ διαγωνίσματος ἐπιτροπὴ, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἄρειος Πάγος τῶν εὐρωπαϊκῶν γραμμάτων τὴν αὐτὴν ἔχει γνώμην.

Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία κρίνουσα, διὰ τοῦ εἰσηγητοῦ αὐτῆς Κυρίου Villemain, τὴν στεφαναθεῖσαν μετάφρασιν, ἀφοῦ ἐφῆξε τὰ, ἕως τότε γενομένας ἐρμηνείας διὰ τοὺς πλεονασμοὺς, τὰ παραγεμίσματα, τὰς παραφράσεις, τοὺς πλατυσμοὺς, τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τῶν ἐκφράσεων τοῦ Δάντου, τὰς μετατροπὰς, τὰς μεταλλαγὰς κτλ. ἐν ἄλλοις λόγοις, ἀφοῦ κατεκεραύνωσεν τοὺς Γάλλους Βε γωτίδας, προσέθηκε.

L' art du nouveau traducteur est tout différent; il ne cache, il n' intercepte rien, il cherche à voir et à montrer le Dante tel qu' il est, par son ciel, sa langue naissante, son âme altière, son genie sans scrupule et sans voile.

Des juges délicats, des maîtres en poésie, autant qu' il nous en reste, ont applaudit à l' art parfois très-heureux du fidèle traducteur.

Ἀκούετε, Κύριοι τοῦ Θεάσου, τί λέγει ὁ εἰσηγητὴς τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας: Des juges délicats, des maîtres en poésie ont applaudi à l' art parfois très-heureux du fidèle traducteur. Ἐννοεῖται, δὲν ἔχετε τὰς τετριμμένας, ταύτας ἰδέας, τὰς

ΙΑΚΟΒΑΤΕΙΟΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

ἀναξίας ἀνδρῶν διακρινομένων ἐπὶ παιδείᾳ καὶ νοημοσύνῃ.
Σεῖς θέλετε τὸν Δάντην τυμπανίαν καὶ ἀχυρογεμῇ, ὅπως τὸν
παρουσιάζει ὁ πολυχρόταλος ἐπίδοξος καθηγητὴς ὑμῶν Κύριος
Βεργωτῆς. Δὲν σὰς μεμφόμεθα διὰ τὸ ἀκράδαντον τοῦτο σέ-
βα; πρὸς τὸν διδάσκαλον σας, παρακαλοῦμεν μόνον ἵνα ἐπι-
τρέψετε νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἡμεῖς τὴν ταπεινοτάτην γνώμην
μας. Προτιμῶμεν νὰ κατακρημνισθῶμεν ἀπὸ τῆς Ταρπητᾶς
μετὰ τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας Κυρίου Ville-
main, παρὰ νὰ θριαμβεύσωμεν ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου μετὰ τοῦ
περικλεοῦς Σχολάρχου σας, τοῦ συγγραφέως τῶν Παραδειπνί-
ων. Ὡς παρατηρεῖτε, δὲν συμβιβάζονται αἱ ἰδέαι μας καὶ, τῇ
ἀληθείᾳ, λυπούμεθα ὅτι δὲν ἐμποροῦμεν νὰ τὰς μεταβάλω-
μεν πρὸς χάριν σας.

Στιχ. 128. Noi leggevamo un giorno, per diletto,

Di Lancillotto, come amor lo strinse

Soli eravamo e senza alcun sospetto.

Ἰδοὺ ἡ περισπούδαστος τεταρτογενὴς ἐρμηνεία τοῦ Κυρίου
Βεργωτῆ.

Μῆ μὲρα ἐξεφαντόναμε διαβάζοντας ἀντάμα,

Τοῦ Λαντσιλώτου τὴν καρδίαν πῶς ἔτρωσεν ὁ ἔρως.

Ἦμεθα οἱ δύο μας μοναχοί, καὶ λογισμὸς κανένας

Δὲν ἔμβαινε σταῖς ἀνοικταῖς, σταῖς ξεθαρραῖς καρδιαῖς μας.

Τοὺς τρεῖς τοῦ Δάντου στίχους ὁ περιττολόγος ἐρμηνευτὴς
μεταφράζει διὰ τεσσάρων, ἐπιπροσθέτων ἓνα καὶ μόνον. Τὴν
φορὰν ταύτην δείκνυται φειδωλός. Ἰσως τὸν ἐσταμάτησεν
ὀλίγον τὸ ὕψος τῶν παρεμβαλλομένων ἐννοιῶν. Οὕτω per
diletto μεταφράζεται ἀπὸ τὸν ἐπίδοξον Καθηγητὴν ξεφαντό-
νω. Ἀλλὰ τὸ ῥῆμα τοῦτο δηλοῖ εὐωχοῦμαι, κάμνω φαγοπό-
τια, festiner banqueter, οὐδέποτε δ' ἔχει ἀπλῶς τὴν σημα-
σίαν τοῦ per diletto, ὅπερ δὲν νὰ μεταφρασθῇ πρὸς τέρψιν.
Ἀνεγίγνωσκον λοιπὸν πρὸς τέρψιν καὶ ὅχι ξεφαντόνανε. Τί
ἀλλόκοτος ἄνθρωπος αὐτός; ὁ περιμάργαρος σχολάρχης Ἀλξίου
εἰν Κύριος Βεργωτῆ! Πανταχοῦ dei gusti strani! Καὶ εἰς

αὐτὴν τὴν πρὸς τέρψιν ἀνάγνωσιν διαβλέπει φαγοπότια, σε-
ρενάδας, κανάτας, ξεφαντώματα. Κύριε ἐλέησον! Come amor
lo strinse μετέφρασε· πῶς ἔτρωσεν ὁ ἔρως. Φεῦ καὶ δὲν ἔφρι-
ξεν! Ὑμεῖς, Κύριε ἐπίδοξε Καθηγητὰ τῆς κινδυνευούσης φιλο-
λογίας, νὰ γράψετε τὰς βαρβαροφώνους ταύτας λέξεις «ε-
τρωσεν ὁ ἔρως»! Ὅποια θαυμαστὴ ἁρμονία! Ἐξεφαντόναμεν
ἀφ' ἑνός, καὶ ἔτρωσεν ὁ ἔρως ἀφ' ἑτέρου.

Τὸν τρίτον στίχον soli eravamo e senza alcun sospetto
ἐξήγηε διὰ δύο, μετὰ προφανοῦς ἀλογίας.

Κύριε, μεγάτιμε, ἔνδοξε, ὀρθοε σοφῆ, ὁ λογισμὸς δὲν ἐμ-
βαίνει εἰς ταῖς ἀνοικταῖς καρδιαῖς. Τί ἐπάθετε καὶ δὲν ἀφήσε-
τε ἵχνος τῆς ἰδέας τοῦ Δάντου καὶ, τὸ χεῖριστον, τί ἐπάθετε
καὶ θέλετε νὰ παριστάνετε αὐτὸν ὡς διαρκῶς παραλογιζόμενον;
Διὰ τὴν σοφολογιότητά σας διόλου παράδοξον τοῦτο. Ἀφεῖ
τὴν καρδίαν, ὅπως μᾶς εἶπετε ἀλλαχοῦ, ὅτε ἐμαρμάρωσε τὸ
πόδι σας, τὴν ἔχετε εἰς τὰ ὑποδήματα, βεβαίως καὶ τὸν νοῦν
δὲν θὰ τὸν ἔχετε εἰς τὴν θέσιν του. Ἀλλ' ὁ πτωχὸς ὁ Δάν-
της, ὅστις καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν εἶχεν, ὅπου πάντες
οἱ ἄλλοι θνητοί, ἐκτὸς ὑμῶν, τί σὰς ἔκαμε καὶ τὸν διαστρε-
βλόνετε συστέλλοντες, διαστέλλοντες, ἀναστέλλοντες, περι-
στέλλοντες καὶ καταστέλλοντες; τὰς ἐννοίας του διὰ τοῦ μᾶλ-
λον ἐγκληματικοῦ τρόπου; Ὁ καλὸς ποιητὴς γράφει ὅτι ἦσαν
μόνοι καὶ δὲν εἶχον καμμίαν ὑποψίαν, ὁ δὲ δειθέριος ἐρ-
μηνευτὴς μᾶς ὀρίζει ὅτι, λογισμὸς κανένας δὲν ἔμβαινε σταῖς
ἀνοικταῖς, σταῖς ξεθαρραῖς καρδιαῖς των. Οἱ λογισμοὶ τώρα
πλέον, κατὰ τὴν σπουδαίαν ἀνακάλυψιν τοῦ κρανιοσκόπου
Κυρίου Βεργωτῆ, δὲν ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν νοῦν, ἀλλ' ἐμφω-
λεύουν εἰς τὴν καρδίαν καὶ εἰσέρχονται καὶ ἐξέρχονται ὅπως
αἱ βόκεται, κατὰ τὰς ἐορτάς τοῦ Πάσχα.

Ἀντιπαραθέτομεν τὴν μετάφρασιν τοῦ Κυρ. Μαυροκεφάλου.

Μίαν ἀνεγινώσκομεν ἡμέραν, διὰ τέρψιν,

τὸν Λαντσιώτον· πῶς αὐτὸν κατέλαβεν ὁ ἔρως.

Ἦμεθα μόνοι καὶ χωρὶς καμμίαν ὑποψίαν.

Ἄς εἴπωσι καὶ αὐτοὶ οἱ τὸν θιάσον τοῦ Κυρ. Βεργωτῆ ὑποτελοῦντες, ἂν ἡ ἐρμηνεία εἶναι ἀκριβής ἢ ὄχι. Ὁ ἐπίδο-
ξος καθηγητής, μὴ δυνάμενος ν' ἀναιρέσῃ ὅσα γράφομεν, θὰ
ὀχυρωθῇ ἴσως πάλιν ὀπισθεν συγχωροχαρτίων ἀποσταλλέντων
αὐτῷ ἐξ Ἰαπωνίας. Ἡμεῖς, καίτοι σπουδαίως ὑποληπτόμεθα
τοὺς σοφοὺς τοῦ ἄλλου κόσμου, διακηρύττομεν οὐχ ἤττον, ὅτι
δὲν δυνάμεθα ν' ἀποδεχθῶμεν τὴν γνώμην αὐτῶν. Μόνον τὰ
πράγματα καὶ ὄχι οἱ λόγοι ἔχουσιν ἀξίαν.

Στιχ. 130. Per più fiate gli occhi ci sospinse

Quella lettura, e scolorocci 'l viso

Ma solo un punto fu quel che ci vinse.

Μετάφρασις Μαυροκεφάλου.

Τοὺς ὀφθαλμοὺς μας ἔκαμε ν' ἀπαντηθῶν πολλάκις

Ἐκείνη ἡ ἀνάγνωσις, κ' ἡλλοίωσε τὴν ὄψιν,

Ἀλλὰ ἡμᾶς ἐνίκησε μία στιγμή καὶ μόνη.

Ὁ τοῦ θιάσου προϋστάμενος Σχομάρχης ἐξηγεῖ ὥς ἔπεται·

Κ' ἐπάνω εἰς τὸ διάβασμα τὸ ἐρωτικό ἐκεῖνο

Πολλαῖς φοραῖς τὰ μάτια μας μὲ πόθο ἀπαντηθῆκαν,

Κ' ἐσθύστηκεν ἡ ὄψις μας, ἀλλὰ διὰ λόγια μόνον

Ἦσαν ἔκειν, ποῦ ἀκράτητα ἡμᾶς ἐσυνεπῆραν.

Quella lettura ὁ δεινὸς γλωσσολόγος ἐξηγεῖ· Κ' ἐπάνω εἰς
τὸ διάβασμα τὸ ἐρωτικό ἐκεῖνο. E scolorocci il viso μετέ-
φρασεν· ἐσθύστηκε ἡ ὄψις μας. Ἡ ὄψις, κατὰ τὸν Κυρ. Βερ-
γωτῆν, ἀνάπτει καὶ σβύνεται ὅπως οἱ φανοὶ τοῦ λιμένος. Ἡ
δημοτικὴ γλῶσσα λέγει· ἄλλαξε ὄψιν, καὶ ὄχι ἐσθύστηκεν ἡ
ὄψις. Πλὴν ταῦτα εἶναι μηδὲν ἀπέναντι τῆς τελευταίας δια-
στρεβλώσεως. Ma solo un punto fu quel che ci vinse. Τὸ
πρῶτον μέρος ἡρμῆνευσε δια τοῦ « δύο λόγια μόνον ». Καὶ
διατὶ ὄχι τρία ἢ τέσσαρα, Ἐξοχώτατε; Συνειθισμένος ἀπὸ
τὰς σερανάδας εἵχετε ὑπ' ὄψιν σας τὸ

Κυρά μου, μαντζουράνα μου, δύο λόγια νὰ σ' ὀρίσω.

Ἔστω. Πλὴν τί σὰς ἔκαμεν ἡ τελευταία λάξι, ci vinse;

Δὲν ἤρκει νὰ τὴν ἐξηγήσῃτε ὅπως τὴν ἐννοοῦν πάντες, ἀλλὰ,

φοβηθέντες μήπως σὰς μεμφθῶσιν ὅτι μεταφράζετε κατὰ λέ-
ξιν, μᾶς ἐφιλοδωρήσατε τὴν χάριεσσαν αὐτὴν ἔκφρασιν ὅτι
« ἀκράτητα ἡμᾶς ἐσυνεπῆραν »; Φαντασθῆτε τί λόγια αὐτὰ
τὰ δύο! Πρέπει, βεβαίως, νὰ εἶχον περισσότερὰν δύναμιν, ἀφ'
ὅσῃν ἡ τοῦ Νείλου πλήμμυρα, δι' ἧς ὁ σύγχρονός σας μέγας
ἄνθρωπος Ἀραβῆς ἠψίλει νὰ κατακλύσῃ τοὺς Ἀγγλους.

Στιχ. 135. Questi che mai da me non fia diviso

La bocca mi lasciò tutto tremante.

Ὁ Κυρ. Μαυροκεφάλος ἡρμῆνευσεν·

Ὡ οὗτος ὅστις ἀπ' ἐμὲ ποτὲ δὲν θὰ χωρίσῃ,

Τὸ στόμα μοι ἐφίλησεν ὅλος ἐκ πόθου τρέμων.

Ὁ Κυρ. Βεργωτῆς, ὅστις ἐμερίμνησε, διὰ τοῦ Κυρ. De
Gubernatis, νὰ κατασταθῇ ξυγγραφεὺς ζῶν, ἐξηγεῖ.

Ἐτοῦτος, ποῦ ποτὲ ἀπὸ μὲ δὲν θέν' ἀποχωρίσῃ

Θερμὰ μοῦ ἐγλυκοφίλησεν ὁλότρεμος τὸ στόμα.

Προκαλοῦμεν οἰονδήποτε δυνήθῃ νὰ προσφέρῃ τὸν πρῶτον
στίχον. Ὁ Κύριος Βεργ., ἐν τοῖς Παραδειπνίοις, γράφει περὶ
κακῶν στίχων, ἀλλ' ἂν ὁ Κυρ. Μαυρ. δὲν ἀποφεύγει τὸν
σκόπελον τοῦτον, δύναται, τοῦλάχιστον, νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι
μένει προσηλωμένος εἰς τὴν ἐννοίαν τοῦ Ποιητοῦ, σεῖς ὅμως,
Σχολάρχᾳ Λεξουρίου, ὅστις γράφετε πᾶν ὅ,τι σὰς καταβῇ εἰς
τὴν κεφαλὴν, ὅστις εὐδόλως φροντίζετε περὶ τῆς ἀκριβοῦς ἐν-
νοίας, ὅστις ἔχετε τὸ προτέρημα νὰ παραγεμίζετε τοὺς στί-
χους μὲ παντὸς εἶδους ἀνοήτους πλατυσμούς, διατὶ περιπί-
πτετε εἰς τοιοῦτον ἁμάρτημα; Ὁμολογοῦμεν, οὐχ ἤττον,
ὅτι οὐδένα εὗρομεν στίχον ἐν τῇ μεταφράσει τοῦ Κυρ. Μαυρ.
δυνάμενον νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν ἀνυπόφορον τοῦτον τοῦ
Κυρ. Βεργωτῆ. La bocca mi lasciò μεταφράζει· Θερμὰ μοῦ
ἐγλυκοφίλησε· πλὴν ἐπ' αὐτῶν οὐδὲν λεγομεν, διότι ὁ ἐπίδο-
ξος Καθηγητής τὰ τοιαῦτα ἔχει πλέον ἢ συνήθη.

Στιχ. 142. E caddi come corpo morto cade.

Εἶναι ὁ τελευταῖος στίχος τοῦ Ε'. ἄσματος, τὸν ὁποῖον ὁ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΕΞΟΥΡΙΟΥ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ